

Elektronski mjesecnik za evropske integracije - broj 50, novembar, 2009.

TEMA BROJA

Zašto EK traži formiranje nezavisnog tijela koje bi nadgledalo finansije partija

INTERVJU
Predsjednik
Centra za
kreiranje
javnih politika
dr Židas
Daskalovski

ANALIZA
Što pokazuje
izjava ministra
Dinoše o LGBT
populaciji

IZAZOVI U EU
Poljska – pet
godina nakon
prijema u Uniju

JUBILEJ

I dok su evropski analitičari i bivši svjetski državnici sumirali značaj i posljedice pada Berlinskog zida, prije tačno 20 godina, građani Crne Gore, Srbije i Makedonije su dočekali, do prije par mjeseci, nevjerovatnu vijest da će od 19. decembra slobodno putovati u zemlje Schengen zone.

Za gradane ovih država, makar za prve dvije, pad čelične zavjese simbolizira je početak života u najljepšem zatvoru na svijetu.

Odluka Savjeta EU o ukidanju viza, nakon skoro 20 godina, predstavlja vađenje cigli iz našeg zida, kroz čije je napravljene sada moguć lakši pogled u slobode, bilo političke, medijske, ekonomskе...

No, da ne bi živjeli u iluziji da pad našeg zida ka EU nije toliko daleko, pobrinula se Vlada rigidnom odlukom da ne objelodani uvid u pitanja na odgovore iz Upitnika Evropske komisije.

Prijetnje krivičnom odgovornošću za objelodanjanje i komentarisanje odgovora ministarke za evropske integracije **Cordane Đurović**, te populističko objašnjenje potpredsjednika Vlade **Svetozara Marovića** da odgovore ne daju poslanicima jer pitanja nijesu postavljali oni nego EK, samo po sebi dovoljno govoriti o prirodi vladajućeg sistema i njegovoj mentalnoj vezi sa integracijama.

Na razloge ovog vladinog čina potpisnik ovog teksta neće trošiti slova zbog dva razloga – da ne kvari ugodaj zbog ukidanja viza i zbog malog jubileja Evropskog pulsa – objavljivanja 50 broja.

Od nepoznavanja samog izraza *online* izdanje, pa i podsmjeha prema kovanici evropske integracije za nešto više od četiri godine postali smo poznati široj javnosti, prepoznati kao najozbiljniji medij specijalizovan za evropske integracije i nezaobilazna literatura svakog zainteresovanog za proces europeizacije.

Evropski puls nastaviće, prije svega, da obavlja svoju obrazovnu ulogu, ali i da se kritički osvrće na sve anomalije u našem društvu, sa željom da kao što srednje društvo dočekamo rušenje našeg zida.

V.Z.

Sporazum kroz sedam parlamenta (6. novembar) – Nakon sastanka sa predsjednikom Predstavničkog doma Saveznog parlamenta Belgije **Patrikom Devilom**, šef crnogorske Skupštine **Ranko Krivokapić** rekao da "smo dobili uvjerenja" da je ratifikacija crnogorskog SSP "samo pitanje posebnosti procedura u kraljevini Belgiji, jer ta zemlja ima čak sedam parlamenta koji odlučuju o tome".

Evropski parlament podržao ukidanje viza (12. novembar) – Evropski parlament usvojio je ubjedljivom većinom glasova konsultativni izvještaj kojim se podržava ukidanje viza Crnoj Gori, Srbiji i Makedoniji i daje snažna podrška za inteziviranje procesa vizne liberalizacije za Bosnu i Hercegovinu i Albaniju.

Herman van Rompuy prvi predsjednik EU (19. novembar) – Premijer Belgije **Herman van Rompuy** izabran je za prvog predsjednika EU, dok je malo poznata Britanka i evropska komesarka za trgovinu, baronica **Catherine Ashton** izabrana za šeficu evropske diplomatiјe, odlučeno na vanrednom Samitu EU u Briselu. Analitičari, ovakav izbor, ocijenili kao "tresla se gora, rodio se miš". Izbor Rompuya i Ashtonove smatra se pobjedom Njemačke i Francuske koje za lidere EU ne žele jake ličnost.

U EU do 2014. (20. novembar) – Plan Grčke je da sve zemlje zapadnog Balkana budu članice EU do 2014, a ta godina je simbolično uzeta kao stogodišnjica početka Prvog svjetskog rata, kazao šef grčke diplomatiјe **Dimitrios Draucas** nakon razgovora za premijerom **Milom Đukanovićem**. On je naveo i da Grčka nije ratifikovala crnogorski SSP zbog birokratske procedure, te da će to biti prioritet grčkog parlamenta.

Fule umjesto Rehna (27. novembar) – Novi komesar za proširenje biće češki ministar za evropske poslove **Stephan Fule**, objavio je predsjednik Evropske komisije **Jose Manuel Barroso**. Fuele (47) je karijerni diplomata, bio je ambasador češke u Litvaniji i Velikoj Britaniji, kao i u NATO-u. Dosadašnjem komesaru za proširenje **Olli Rehnu** u novom sazivu Komisije pripalo mjesto komesara za ekonomski pitanja.

Tajni odgovori (27. novembar) – Vlada usvojila odgovore na pitanja iz Upitnika EK koji će premijer **Milo Đukanović** u decembru predati Briselu, saopštila ministarka za evropske integracije **Gordana Đurović**. Ona je saopštila da, shodno Upitstvu Vlade, odgovori neće biti objelodanjeni dok EK ne izradi Mišljenje o zahtjevu Crne Gore za članstvom u EU, pravdajući to političkim i ekonomskim interesima Crne Gore. Ovakvu odluku Vlade žestoko kritikovao nevladin sektor.

I definitivo bezvizni režim (30. novembar) – Savjet ministara EU usvojio odluku kojom se građanima Srbije, Crne Gore i Makedonije od 19. decembra ukidaju vize za putovanja u zemlje EU. Građani ovih država koji posjeđuju biometrijski pasoš moći će da bez viza borave u zemljama Schengen prostora najduže tri mjeseca, tokom svakih pola godine.

POGLEĐ IZ EU

Proširena Evropa - što dalje?

Evropska komisija objavila je prošlog mjeseca izvještaje o proširenju EU, sumirajući rezultate proteklih pet

Piše: Rosa Balfour

godina. Faktori poput "zamora od proširenja" koji je uslijedio nakon naglog skoka sa 15 na 27 zemalja članica, odugovlačenja, zastoja u ustavnom i institucionalnom razvoju EU, kao i ekonomski kriza su poprilično otežali posao komesara Olli Rehna.

Pa ipak, EU i dalje posjeduje znatnu privlačnu snagu: devet evropskih zemalja je u poziciji kandidata ili potencijalnog kandidata za članstvo u EU, a i druge države u okruženju gaje nada da će jednoga dana biti njen dio.

Toliki red pred vratima je odličan dokaz privlačne snage evropske metode integracije.

Još uvijek se ističe da je proširenje najuspješnja spoljna politika EU, ali što je sa njenim (ne)uspjesima u suočavanju sa nekim od izazova u jugoistočnoj Evropi?

Podugačka lista bilateralnih razmirica i neriješenih pitanja između država je držala ovaj region na ivici nestabilnosti posljednjih deset godina i predstavljala težak test sposobnosti EU u smislu spriječavanja i rješavanja sukoba.

Samo 2009. trebalo je nositi se sa bilateralnim raspravama između Hrvatske i Slovenije oko granice na moru, Srbije i Kosova zbog proglašenja nezavisnosti, Makedonije i Grčke zbog imena, kao i sa podjelama na Kipru.

Po prvi put, Komisija je unijela i paragraf o bilateralnim sukobima u svoja strateška dokumenta, čime je potvrdila da uviđa značaj ovog problema. Proširenje je trebalo da doprinese spriječavanju sukoba, a ne da ih uvozi, posebno ako imamo u vidu da su Uniji

prilično vezane ruke u slučajevima kada je jedna od strana u sukobu već članica EU. Zato je prilično nevjerojatno da će EU sebi dopustiti da primi u članstvo još jedan Kipar. Pozadina "zamora od proširenja" i institucionalne blokade je u neku ruku i izraz zabrinutosti kako će se zemlje kandidati ponašati kad jednom postanu članice?

čitajući između redova, odlazeće Komisija predlaže da se, makar za određeni period, pitanje približavanja Uniji odvoji od pregovora o bilateralnim razmiricama. Time je, na primjer, omogućeno Hrvatskoj da se izvuče iz blokade zbog sukoba sa Slovenijom.

U poređenju sa zemljama centralne Evrope devedesetih godina, politika uslovljavanja EU je mnogo manje efikasnija u jugoistočnoj Evropi. Različite istorijske putanje utiču na to da je idealizam koji je podgrijavao evropske ambicije u

U oblastima sudstva i borbe protiv organizovanog kriminala neće biti popuštanja – pouka iz proširenja 2007. je da proces integracija mora biti dosljedan ako želimo da bude uspješan

centralnoj Evropi mnogo manje prisutan na Balkanu, a razlozi za pristupanje Uniji mnogo raznovrsniji sa manje potencijala da utiču na stvaranje istinskog političkog konsenzusa. U nekim državama ne postoji politička volja ili sposobnost elita da preusmjere političku dinamiku na domaćem planu ka evropskim integracijama ili su više zainteresovane da se igraju igre "zavadi pa vladaj" na domaćem terenu ili prepucavanja sa susjedima nego da se prihvate ispunjavanja zahtjeva iz Brisela.

Svi sporovi na Balkanu ne treba da nam odvuku pažnju sa šire slike. Ako je vjerovati izvještajima Komisije, većina ovih zemalja je postigla značajan napredak. Crna Gora i Albanija su podnijele zahtjeve za članstvo u EU i napravile mnogo koraka u pravom pravcu. Srbija, takođe, dobija pohvale za program reformi. Kosovu se nude podsticaji u vidu vizne liberalizacije i trgovinskih olakšica. Proces proširenja je na pravom putu, iako nije baš "brzi voz", da se

poslužim riječima komesara Olli Rehna.

Među oblastima koje je Komisija posebno istakla, kao one u kojima su neophodni dalji napor, su saradnja sa Međunarodnim tribunalom za ratne zločine u Hagu, reforma sudstva i borba protiv organizovanog kriminala. U ovim oblastima neće biti popuštanja ni prečka: pouka iz proširenja 2007. je da proces integracija mora biti dosljedan ako želimo da bude uspješan.

Politički razvoj je i dalje bitan. Jačanje demokratskih institucija i političkih prava je dio Kopenhaških kriterijuma bez kojih nema pristupanja, i mnogi nedostaci još uvijek postoje. Freedom House, institut za analizu razvoja demokratije, i dalje smatra Crnu Goru, BiH, Albaniju i Makedoniju za "djelimično slobodne" zemlje, dok je Kosovo dobio najnižu ocjenu u pogledu političkih sloboda.

U oblastima sudstva i borbe protiv organizovanog kriminala neće biti popuštanja – pouka iz proširenja 2007. je da proces integracija mora biti dosljedan ako želimo da bude uspješan

Važno je održati momentum transformacije u zemljama koje su najdalje odmakle, kako bi mogle poslužiti kao primjer i podsticaj manje dinamičnim državama regiona.

Održavanje datih obećanja i nastavak reformi koje su preduslov za pristupanje zemalja kandidata Uniji bi trebao biti jedan od primarnih ciljeva narednog sastava Komisije. Time će se doprinijeti i održavanju stabilnosti na Balkanu.

Držanje obećanja znači prevazilaženje (ili barem smirivanje) otpora nekih od sadašnjih zemalja članica prema daljem proširenju. Nedoumice koje već neko vrijeme obilježavaju svaku diskusiju u vezi sa ovim pitanjem podrivaju čitav proces i ograničavaju sposobnost EU da utiče na transformaciju u ovim zemljama. To će se pokazati još bitnijim na duži rok, ukoliko EU želi da raste ne samo u širinu, već i u snazi.

Autorka je viša politička analitičarka u Centru za evropske politike u Briselu

ZAŠTO EK TRAŽI FORMIRANJE NEZAVISNOG TIJELA KOJE BI NADGLEDALO
FINANSIRANJE POLITIČKIH PARTIJA

Stranačke kase kao off-shore destinacije

Predstavnici vlasti i opozicije saglasni su da je potrebno uspostaviti kva-

Piše: Mirela Rebronja

litetu kontrolu finansiranja političkih partija, ali istovremeno se međusobno optužuju za moguće malverzacije na tom polju.

Na drugoj strani, iz civilnog sektora ocjenjuju da u Skupštini ne postoji volja da se odgovarajući zakoni iz te oblasti usvoje i primijene, podsjećajući da su suprostavljeni politički tabori zajedničkim snagama opstruirali usvajanje kvalitetnog Zakona o finansiranju političkih partija.

Iz Brisela je nedavno ukazao da je neophodno formirati nezavisno kontrolno tijelo koje bi nadgledalo kako se pune i prazne partiske kase.

Naime, u najnovijem Izještaju o napretku Evropska komisija (EK) je ocijenila da "Crnoj Gori još nedostaju snažne, nezavisne nadzorne vlasti kako bi se evaluirale važne deklaracije... i finansiranje političkih partija."

Takođe se navodi da "tek treba da se uspostavi nadzorno tijelo koje bi nadgledalo i obezbijedilo usaglašenost sa Zakonom o finansiranju političkih partija i Zakonom o finansiranju izbornih kampanja za Predsjednika, gradonačelnike i predsjednike

Opština."

U važećem Zakonu o finansiranju političkih partija posebno nadzorno tijelo se ne pominje, a osnovni mehanizam kontrole je redovno dostavljanje finansijskih izještaja nadležnom organu, u konkretnom slučaju Državnoj izbirnoj komisiji (DIK).

Prema ovom Zakonu, svaka partija je dužna da DIK-u podnese godišnji završni račun i izještaj o reviziji tog računa, koji se u roku od 10 dana od dana prijema mora objaviti u Službenom listu Crne Gore i na web sajtu.

Isti princip važi i kada je u pitanju kontrola finansiranja izbornih kampanja. Naime, svaki pod-

nosilac izborne liste mora u roku od 45 dana od dana završetka izbora podnijeti kompletan izještaj o porijeklu, visini i strukturi prikupljenih i utrošenih sredstava za kampanju nadležnoj izbirnoj komisiji, koji se kasnije i zvanično objavljuje.

Pored ovog načina kontrole finansiranja, Zakonom o finansiranju partija predviđeno je i da svaka partija kreira mehanizme unutrašnje kontrole finansijskog poslovanja. Zbog toga su partije dužne da statutom odrede organe odgovorne za finansijsko poslovanje i da propisu način ostvarivanja uvida u sopstvene prihode i rashode.

SAMO NA RAČUNIMA NEMA PRIVATNIH DONACIJA

U Izještaju o napretku navodi se i da ne postoje mehanizmi za kontrolu privatnih donacija partijama.

Iako u Crnoj Gori nije zabilježeno mnogo primjera kada su pojedinci ili firme javno donirale neku partiju, to sigurno ne znači da privatnih donacija nema.

U opoziciji smatraju da je u nedemokratizovanom crnogorskom društvu zaista teško doći do donacija, te da donatori, ako ih i ima, uglavnom iz ličnih razloga traže da ostanu anonimni.

Govoreći o tome, Marić kaže da mu "nije poznato da je neka crnogorska politička partija organizovala donatorsko veče, ili da je neko javno finansijski pomogao neku partiju".

On je ubijedjen da "u Crnoj Gori postoje razni inkriminisani načini finansiranja, naročito političkih kampanja, koji su svojstveni vladajućoj partiji, a koji su zapravo dio jednog krupnijeg problema koji se zove politička korupcija."

I Vuković ocjenjuje da je neophodno do kraja urediti pitanje privatnih donacija jer "imamo priču da su pojedinci u opoziciji kupili poslaničko mjesto".

Za rješenje ovog važnog pitanja CEMI predlaže da u okviru profesionalizovane Državne izbirne komisije djeluje služba za reviziju koja bi bila sastavljena od posebno obučenih službenika. Ona bi se starala o dosljednoj primjeni odredaba Zakona u pogledu raspodjele sredstava političkim partijama, kako na godišnjem nivou, tako i u okviru izbornih procesa, a poseban segment rada bila bi kontrola privatnih donacija.

foto VJESTI

Zlatko Vujošić

Međutim, činjenica je da ne postoje mehanizmi kako bi se provjerilo da li su partije primile i potrošile tačno onoliko sredstava koliko su navele u izvještajima. Tako se dešava da se prihodi i rashodi u izvještajima poklapaju u cent, uprkos brojnim stavkama koje je nemoguće isplanirati, na primjer zbog rashoda koje naprave aktivisti na ime goriva ili telefonskih računa. Dalje, partije redovno kasne sa dostavljanjem izvještaja i tu obavezu ispune uglavnom nakon prozivanja u medijima.

O firmama iza kojih stoje pojedine partije ili njihovi lideri može se samo spekulisati.

Predsjednik Upravnog odbora Centra za monitoring (CEMI) **Zlatko Vujošić**, u razgovoru za *Evropski puls*, kaže da ga ovakva ocjena Evropske komisije nije nimalo začudila, znajući da nije usvojen Zakon o Državnoj izbornoj komisiji, što je bila i obaveza iz Inoviranog akcionog plana borbe protiv korupcije i organizovanog kriminala.

On je dodao da je usvajanje

Zakona o Državnoj izbornoj komisiji trebalo da bude okončano do kraja 2009., ali sve su prilike, cijeni Vujošić, da će biti prenijeta i u Akcioni plan 2010 – 2012.

Direktor Pokreta za promjene (PzP) **Boris Marić** smatra da je glavni krivac za negativnu ocjenu Komisije o kontroli finansiranja političkih partija neravnopravan položaj stranaka pri raspodjeli

sredstava iz budžeta i da u tom dijelu treba napraviti određene izmjene.

Naglašavajući da je novim zakonskim rješenjima znatno poboljšana kontrola finansiranja i da se situacija razvija u pozitivnom smjeru, on ističe da je najveći problem količina sredstava koja se Budžetom opredjeljuje u ovu svrhu. Poređenja radi, on navodi da "svaki sekretarijat Glavnog grada ima veći budžet od PZP-a".

Marić smatra da prvo treba urediti taj segment ovog složenog sistema, ističući da je svakako i za formiranje nadzornog tijela koje će vršiti kontrolu finansiranja političkih partija.

Prema njegovom mišljenju, to nadzorno tijelo trebalo bi biti vezano uz rad Državne izborne komisije, formirano kao njeno posebno odjeljenje, koje će saradivati sa već formiranim institucijama koje imaju slične ciljeve, kao što su Uprava sa sprečavanje pranja novca, Uprava za borbu protiv korupcije ili Poreska uprava.

Marić navodi da je "od izu-

Boris Marić

zetne važnosti da to tijelo djeluje javno i transparentno, i da obezbijedi uvid u svoje aktivnosti, kako bi i ono bilo podvrgnuto određenoj kontroli".

On dodaje da "u tom nadzornom tijelu treba da se nađu i predstavnici civilnog sektora, ali i Državne revizorske institucije".

I predsjednik skupštinskog Odbora za međunarodne odnose i evropske integracije i član Predsjedništva Demokratske partije socijalista **Miodrag Vuković** smatra da partije moraju biti pod lupom kada je riječ o finansijama.

Prema njegovim riječima, ozbiljna kontrola poslovanja političkih partija predstavlja uslov za punu demokratizaciju društva.

"Ako se taj dio života političkih subjekata, posebno onaj koji se odnosi na izborne procedure, ostavi nedovoljno definisanim moguće su različite devijacije i finansijske malverzacije. To se najbolje vidi na našoj političkoj sceni. činjenica je da smo najbrojnija partija i da imamo prihode od članarina, prigovaraju nam da rentiramo imovinu bivšeg Saveza

Miodrag Vuković

foto VJESTI

komunista, a opet kuburimo sa finansijama. Na drugoj strani, koliko do juče, i one minornije partije nijesu se žalile na finansijske probleme i, što se tiče novca, parirale su nam u izbornim kampanjama", pojašnjava Vuković u razgovoru za Evropski puls.

On dodaje da se na blogu bivšeg poslanika Srpske narodne stranke **Dobrila Dedeića** može pročitati da su prvi ljudi njegove bivše

partije prebacivali novac sa žiro računa partije na svoje žiro račune.

"To je dovoljan povod da se čitava stvar oko finansiranja partija uozbilji. Mislim da mehanizam kojim se sada kontrolišu finansije partije nije dovršen i da nije sporno da ga treba doraditi", ocjenjuje Vuković.

Vuković nema konkretno rješenje kako bi trebalo nadgledati finasiranje partija, ali podvlači da bi to tog rješenja trebalo doći uz konsultacije sa stručnjacima iz te oblasti.

"Moguće je formirati u okviru DIK-a određenu službu koja će komisiji predlagati preduzimanje nekih koraka ili stvoriti posebno tijelom koje bi nadleđalo finasiranje partija", smatra Vuković.

Bez obzira na stavove partija ili pojedinaca, svi akteri političke scene moraju biti svjesni da tradicionalni mehanizmi kontrole finansiranja partija nijesu dovoljno efikasni i sada samo od Skupštine zavisi kada će biti formirano nezavisno nadzorno tijelo koje će kvalitetno primijeniti važeće zakone.

ŠTO PREDLAŽE CEMI

Vujović nalazi da je Državna izborna komisija stub za uspešan sistem nadgledanja finansija političkih partija.

Suština CEMI-jevog prijedloga o nadzornom tijelu je sljedeća – formirati Državnu izbornu komisiju koja će imati sedam članova u stalnom sastavu i to: pet članova iz reda lica uglednih sudske funkcijskih funkcija, jednog člana birali bi ugledni profesori čije su naučno-teorijske referencije vezane za izborni sistem i jedan član bi bio iz civilnog društva – organizacija koje se bave nadgledanjem izbornih procesa.

U proširenom članstvu, u radu Državne revizorske komisije učestvovali bi predstavnici partija ili kandidata, koji bi bili angažovani samo u toku izbornog procesa i ne bi imali pravo glasa. Mandat stalnih članova DIK-a, prema prijedlogu CEMI-ja, trajao bi šest godina sa mogućnošću reizbora.

Vujović ističe da CEMI-jev prijedlog jasno definiše i kriterijume koji moraju biti zadovoljeni da bi se neko postao član DIK-a.

Jedan od uslova je da lice ne smije biti član organa partije, niti javni funkcioner kojeg bira ili imenuje Skupština Crne Gore.

ŠTO POKAZUJE IZJAVA MINISTRA ZA ZAŠTITU MANJINSKIH PRAVA O LGBT POPULACIJI

Adam, Steva i Ferhat ne mogu istim vozom u EU

Nedavno se pojavio i dokaz da u Vladi Crne Gore ne razumiju suštinu evropske integracije, uz ranije da

Piše: Neđeljko Rudović

kabinet **Mila Đukanovića**, izuzimajući pojedine ministre, putem prema Evropskoj uniji ide samo na papiru kontinuirano zloupotrebljavajući zakone da bi u cijelom državnom aparatu instalirali kadrove vladajućih partija.

Ministar za zaštitu ljudskih i manjinskih prava **Ferhat Dinoša** demonstrirao je poroznost i prozirnost vladajuće mantere o

Nekoliko sedmica prije Dinošinog izleta, Đukanović je mogao da čuje članicu Evropskog parlamenta, koordinatorku Komiteta za spoljne poslove i članicu LGBT intergrupe Ulrike Lunacek: "Ako Crna Gora želi da napreduje, jasno je da političari moraju da nauče da otvoreno i pozitivno govore o LGBT populaciji"

Evropi bez alternative, bolno otkrivajući da Crnu Goru ka EU vode ljudi čiji su pogledi uprti u mjesne zajednice i ostale glasačke resurse, a ne u zajednicu evropskih naroda i država.

U toj mjesnoj zajednici, od čijih glasova zavisi da li će neko biti ministar, za homoseksualce spremaju lomače. Evropa, sa svojim vrijednostima suživota, tolerancije i uvažavanja različitosti, suviše je daleko, a oni koji bi morali da je približe crnogorskim mjesnim zajednicama, najglasniji su promoteri licemjernog palanačkog "moralu".

Između ostalog, na taj način obezbeđuju glasove za naredne izbore. Možda bi baš tu trebalo potražiti razloge iznenadjuće izjave ministra za zaštitu ljudskih

i manjinskih prava u kojoj je rekao da "postojanje homoseksualaca nije dobra vijest za Crnu Goru".

"Ne znam koliko je to prisutno u Crnoj Gori, ali kažem, za ovaj ambijent to nije dobra vijest. Ja da budem iskren, i ja bih bio taj koji ne bi bio mnogo srećan što bi se to imalo u Crnoj Gori. Međutim, kao čovjek koji radi posao koji radi i kao čovjek van tog posla, spremam sam da priznam da se to dešava, da se to ima i da takvim slučajevima treba veliki prostor za disanje, ako ne stvoriti ono ne zagušiti".

Ovo su bile riječi ministra čiji je posao upravo da pomaže pripadnicima LGBT populacije, kao i pripadnicima svih ostalih manjina. I još jedan primjer da Vlada često jedno priča, a drugo radi, odnosno potpisuje evropske i konvencije pod okriljem UN, a da ne zna i ne zanima je što u njima piše. Tako je u martu ove godine Crna Gora u Ujedinjenim

nacijama potpisala izjavu sa drugih 66 država protiv nasilja i diskriminacije seksualnih manjina.

Aktivisti civilnog sektora konstativali su da ministar Dinoša "ne posjeduje elementarno znanje o ljudskim pravima i slobodama", te da je "samim tim sebe diskvalifikovao kao nekog ko može kompetentno voditi povjereni resor, odnosno ta ista prava i slobode promovisati, unaprijedivati ili štititi u Crnoj Gori".

"Nije dovoljno obući evropska odijela i biti Evropljanin, to zahtijeva punu privrženost vrijednostima na kojima se i EU kojom težimo zasniva, a jedna od tih vrijednosti je i uvažavanje različitosti", upozorila je direktorka Centra za građansko obrazovanje **Daliborka Uljarević**.

Danima su sa raznih strana stizali pozivi Dinoši da podnese ostavku i premijeru Đukanoviću da ga smjeni, da bi se onda oglasio Đukanović, pokušavajući da za Crnu Goru sačuva poziciju potencijalne članice EU.

"Stav da prava LGBT (lezbiske, homoseksualne, biseksualne i transrodne) populacije treba štititi, ali ne i afirmisati, treba tumačiti kao stav Dinoše. On je čovjek koji u Vladi odgovorno obavlja svoje poslove, i ima pravo na svoj stav na tu temu. Kada je u pitanju politika Vlade, to je politika koja je apsolutno posvećena pravima svih manjina, uključujući i tu manjinu. Dinoša će i ubuduće, kao i do sada, štititi sve ono što su međunarodni standardi", bile su Đukanovićeve riječi.

Premijer je bio jasan, a Dinoša nastavlja po svome, citirajući poslanika Nove srpske demokratije **Gorana Danilovića**: "Bog da je htio ne bi stvorio Adama i Evu, već Adama i Stevu. Moj je stav da je život na ovoj planeti dat zbog ljubavi, ako hoćete zbog seksa, između muškarca i žene, i država nema obavezu afirmacije grupe koje drugačije misle".

Tako se u sliku o Crnoj Gori koja u najvećem dijelu simulira reforme da bi se dopala Briselu i ostalim evropskim prijestonicama i koja zapravo svim silama nastoji da sačuva partijske monopole pretvarajući državu u privatnu kompaniju, uklopio još jedan tamni detalj. Priča iz vladajućih krugova da Crna Gora želi u EU ne da bi bila dio EU nego da bi tako mijenjala i sebe za sada ostaje samo parola. Da nije tako, premijer bi preduzeo sasvim konkretnе poteze. Nekoliko sedmica prije Dinošinog izleta, mogao je da čuje članicu Evropskog parlamenta, koordinatorku Komiteta za spoljne poslove i članicu LGBT intergrupe **Ulrike Lunacek**: "Ako Crna Gora želi da napreduje, jasno je da političari moraju da nauče da otvoreno i pozitivno govore o LGBT populaciji".

PREDSEDNIK CENTRA ZA ISTRAŽIVANJE I KREIRANJE JAVNIH POLITIKA IZ SKOPLJA PROFESOR DR ŽIDAS DASKALOVSKI

Bijeli Schengen za srednju klasu

Predsjednik Centra za istraživanje i kreiranje javnih politika iz Skoplja profesor dr Židas Daskalovski ocijenio je u razgovoru za Evropski puls da će vizna liberalizacija najviše obradovati srednju klasu u državama zapadnog Balkana i da neće dovesti do masovnijeg emigriranja u članice EU.

"Naša procjena je da neće puno Makedonaca i uopšte ljudi sa zapadnog Balkana nelegalno otići u EU. Kriza je i na Zapadu. Puno ljudi se, čak, vratilo iz Italije, Francuske, Njemačke u Makedoniju, jer ni u Uniji nema posla. Ove povlastice najviše će obradovati srednju klasu jer oni su bili ti koji imaju pasoše, koji su putovali, bilo radi stručnog usavršavanja, bilo turistički", rekao je Daskalovski.

Prema njegovim riječima, samo oni koji su očajni, koji su u najlošijoj ekonomskoj situaciji pokušaće da emigriraju, ali oni su i ranije tražili i nalazili načina kako da nelegalno odu u zemlje Evropske

Židas Daskalovski

unije.

- Istraživanja javnog mnjenja pokazuju da čak oko 90% građana Makedonije podržava ulazak u EU i

NATO. Kako to objašnjavate?

U posljednjim anketama ta podrška je bila čak i preko 90%.

To se da lako objasniti – EU i NATO su sinonim za dobar život. Tolika podrška ulasku u EU i NATO nije zbog toga što ljudi znaju što je EU ili što znači NATO.

To je uglavnom psihološki elemenat, jer ljudi misle da će ulaskom u EU i NATO u Makedoniji porasti standard i kvalitet života. Makedonija je siromašna zemlja sa prosečnom platom od oko 350 eura.

Dakle, to je nada da će život biti bolji, a kad pitate građane što znači EU, kako funkcioniše, oni nemaju pojma.

- Slično je i u Crnoj Gori?

Vjerovatno je slično i u cijelom regionu zapadnog Balkana. Ljudi slabo poznaju EU i načine na koje

U PARLAMENTU 25% ŽENA

- Vaša organizacija se, između ostalog, bavi i rodnom ravnopravnosti. Koliko je žena u parlamentu Makedonije i uopšte na visokim pozicijama u javnom životu?

Kod nas je to riješeno tako što 1/3 kandidata na izbornim listama, prema zakonu, moraju da budu pripadnice drugog pola. To se u praksi preslikalo kroz situaciju da u parlamentu imamo oko 20–25% žena poslanica.

Iako je to procenat na kojem bi i neke članice EU mogle da nam zavide, mislim da to nije dovoljno i suštinski.

Partije prihvataju rodnu ravnopravnost najviše zbog evropskog insistiranja, a same po sebi nijesu demokratizovane. To se može vidjeti tako što nijednom partijom ne rukovodi pripadnica drugog pola ili što na lokalnim izborima imamo veoma mali broj kandidatkinja za gradonačelnika, a od onih koje su se kandidovale ni jedna nije dobila na izborima.

Isto je u biznis sektoru. Veoma mali broj žena su menadžeri u nekim većim i bitnim firmama.

ona djeluje, ali vjeruju da je ona za njih dobra.

- **Što sugerišete Crnoj Gori kada je riječ o evropskim integracijama iz ugla Makedonije?**

Ja mislim da treba biti agresivan i da ne treba puno da slušate političke preporuke koje vam daju, recimo u Berlinu, Parizu. Nemojte sad da vučete sljedeći korak ka EU jer nije momenat.

Vi imate svoj cilj i treba da idete naprijed. Uvijek će biti neka zemlja koja će se tome suprostaviti, ali to ne znači, iako vas neko blokira, da ne možete kod kuće nastaviti sa reformama.

- **Makedonija skoro četiri godine ima status kandidata, ali ne dobija datum pregovora. Što ste u međuvremenu radili, koje ste reforme sprovodili?**

U izvještajima o napretku su glavne smjernice što Vlada Makedonije treba da radi. U nekim sektorima te reforme se sprovode sporije, u nekim brže, ali je činjenica da postoji tehnički kapacitet u našoj administraciji.

To se najbolje vidjelo na pitanju vizne liberalizacije. Kada je Vlada dobila jasne instrukcije što sve treba da uradi da bi bili na bijeloj listi

Gdje god EU postavi jasne kriterijime reforme je lakše sprovesti – problem je tamo gdje postoje politički kriterijumi. Recimo, EU klimu dijaloga između partija, a to je dosta subjektivna materija

Schengena, a to je interes i Vlade i građana, onda je ona to uradila najbrže i najbolje što je mogla i ispunila kriterijume prije nego Srbija i Crna Gora.

Gdje god postoje jasni kriterijimi reforme je lakše sprovesti – problem je tamo gdje postoje politički kriterijumi. Recimo, EU insistira da Makedonija poboljša klimu dijaloga između partija. To je dosta subjektivna materija, kao što je recimo nezavisnost sudstva, borba pro-

MEDIJI U VLASNIŠTVU TAJKUNA

- **Kako je stanje sa slobodom izražavanja u Makedoniji? Ovo Vas pitam jer je Evropska komisija kritikovala crnogorske vlasti zbog te oblasti.**

Mi imamo dosta veliki problem kada je riječ o medijima i EU insistira da to pitanje riješimo.

Mediji u Makedoniji, pogotovo elektronski, u vlasništvu su tajkuna koji su bliski političkim partijama. Problem je i kako riješiti pitanja koja se tiču slobode izražavanja i fer pravila kada su mediji u privatnim rukama.

Dalje, bitan problem je i Zakon o kleveti. Veliki broj novinara je izgubio na sudovima od političara, javnih ličnosti, a kazne su velike, oko 3,000 eura.

Na sudu novinar treba da dokaže da je taj i taj političar uradio nešto što nije bilo po zakonu, umjesto da bude obrnuto – da onaj koji tuži dokaže da nije kriv. Onda je novinarima mnogo teže na sudu, posebno kada imate komentare.

tiv korupcije, organizovanog kriminala. Tu je mnogo teže postići mjerljive rezultate, rezultate koji su vidljivi.

- **Da li se onda može zaključiti da Crnu Goru čeka dosta prepeka na putu ka EU jer upravo se glavne zamjerke Brisela odnose na nedovoljnu borbu protiv korupcije, nezavisnosti sudstva, i slična pitanja?**

Svi mi na zapadnom Balkanu moramo shvatiti da je to proširivanje politički proces.

Jedno su kriterijumi i reforme koje se od nas traže, a drugo je politika.

Neke zemlje mogu da nas blokiraju zbog određenih razloga koje nemaju puno veze sa realnošću.

Kako, recimo, realno mjeriti da li se zemlja dobro ili dovoljno bori protiv korupcije? U nekim zemljama građani su više skloni da kažu da ima korupcije, mada je u realnosti nema toliko. Na drugoj strani, u nekim zemljama građani će teže priznati da ima korupcije mada je imo. To je dosta subjektivno polje.

Ili, zna se koje su institucije potrebne da bi se reklo da je sudstvo nezavisno, ali da li to u praksi funkcioniše?

- **Kako će se završiti spor između Grčke i vaše države oko imena Makedonija?**

Oko 95% etničkih Makedonaca su protiv mijenjanja imena, a kod etičkih Albanaca taj isti procenat je da se to što brže riješi, da se promijeni ime i da se uđe u NATO i da se počnu pregovori sa EU.

Ostali građani Srbi, Romi, Bošnjaci, Turci, Vlasi su podijeljeni oko tog pitanja, ali više njih gravitiraju tome da se ne mijenja ime.

Dakle, u samoj Makedoniji postoji ozbiljan rascijep oko imena koji može da dovede do komplikovanja situacije, posebno ako Grčka stavi veto na početak pregovora sa EU.

Makedonska Vlada je insistirala da se to pitanje riješi na način kako su to uradile Hrvatska i Slovenija – dakle da se ime ne postavlja kao problem u pregovorima sa EU.

Grci, naravno, koji imaju tu moć samim tim što su država članica EU to ne prihvataju i veoma je neugodna situacija. Ne može se procijeniti što će se desiti.

V. ŽUGIĆ

KAKO EU ODOVARA NA PITANJA RELIGIJSKOG NASLIJEĐA EVROPE – PRIMJER
NACRTA UGOVORA O USTAVU

Evropa i religijski pluralizam

Na Samitu šefova država i vlada država Evropske unije, održanom u Lakenu u decembru 2001., donešena je odlu-

Piše: Vladimir Pavićević

ka da u februaru 2002. počne sa radom Konvent.

Konvent je bilo tijelo sastavljeno od 105 članova, kojim je predsjedavao bivši francuski predsjednik **Valery Giscard d'Estaing** i koje je imalo jasan i ograničen mandat. Njegov cilj bio je da kreira prijedlog ustava Unije koji je trebao da zamijeni ugovore u kojima su postavljena načela i principi funkcionisanja EU.

Nakon debate koja je trajala sedamnaest mjeseci, d'Estaing je predstavio liderima država EU, na Samitu održanom u Solunu juna 2003., nacrt ugovora o ustavu za Evropu.

Najveći broj aktera koji se bave evropskim integracijama bio je radoznao i nestrljiv da upozna sadržinu onih dijelova teksta ugovora koji se odnose na institucionalni rearanžman EU, na pitanja osnovnih prava i statusa građanstva, te na raspodjelu nadležnosti između komunitarnih institucija i država članica. Pažnja evropskog građanstva bila je dobrim dijelom usmjerena i na još jednu značajnu i intrigantnu dilemu: da li je prijedlog Ugovora o evropskom ustavu davao bilo kakvu referencu u odnosu na značaj hrišćanskog naslijeđa u razvoju evropske ideje.

Vrijednosti

Rasprava o budućnosti Evrope podrazumijeva i razgovor o vrijednostima i idejama na kojima treba da se temelji

projekat stvaranja jedinstvenog evropskog ekonomskog, političkog, pravnog, kulturnog i obrazovnog prostora. Debata o vrijednostima koje su utkane u proces evropskih integracija naročito je intenzivirana početkom 2003. kada je tadašnji vrhovni poglavar Katoličke crkve **Papa Jovan Pavle II** saopštilo da Evropa počiva na zajedničkim hrišćanskim korijenima, koji su prožimali razvoj evropskog kontinenta do danas. Budući da ideje hrišćanstva jesu na određeni način gradile Evropu, to je Katolička crkva zahtijevala od Konventa da u tekstu prvog ustava EU bude prepoznato zajedničko hrišćansko naslijeđe Evrope.

Pored zahtjeva za prepoznavanjem značaja hrišćanskog naslijeđa, Papa je predložio da crkvama i inim religijskim tijelima bude priznat društveni status i

Kako pomiriti zahtjev za unošenje hrišćanskih vrijednosti u ustav EU i fakt da Evropa svoj razvoj ne duguje isključivo hrišćanskoj tradiciji razvoja političke i kulturne misli, već raznolikosti iskustava koje nam dolaze iz različitih religija?

da se njihove aktivnosti ne percipiraju samo u smislu ličnih afiniteta vjernika. Prijedlog Crkve suštinski je predviđao tri ključna zahtjeva:

- tekst budućeg ustava trebalo je da sadrži jasnou referencu na religiju tj. na formalno prepoznavanje karaktera religijskog uticaja na razvoj Evrope koji bi utemeljio i formalne linije komunikacije i dijaloga između crkava i Unije. EU je, dakle, trebalo da u svom konstitutivnom aktu prepozna ulogu crkava i značaj religijskih uvjerenja u daljem razvoju EU;
- najbolji način da hrišćansko naslijeđe dobije mjesto u ustavu jeste direktna referenca na Boga koja bi stajala u preambuli teksta. Argumentacija Katoličke crkve u ovom stavu slijedila je sadržinu Deklaracije iz Lakena kojom se ohrabruju svi akteri da se uključe u konstitutivnu debatu;

3. treći zahtjev može biti definisan i kao vrsta anti-teze budući da se odnosi na želju Crkve ne da učestvuje u stvaranju teokratije, već da doprinese stvaranju javnog prostora za dijalog među crkvama unutar EU. Drugim riječima, ideja Crkve nije da stvara društvo vjerujućih ili religijsku zajednicu, nego da se javno polje otvoriti i za vjerujuće.

Tako definisani zahtjevi Katoličke crkve različito su tumačeni u državama članicama. Dok je Francuska odbijala ideju o specifikovanju vrijednosti bilo koje religijske zajednice u tekstu ustava smatrajući da religijska pitanja treba da budu odvojena od državnih i političkih, nekoliko zemalja poput Španije, Italije i Poljske podržalo je inicijativu Pape.

Debata o vrijednostima koje bi tre-

balo da budu unesene u tekst ustava obogatila je i Grčka pravoslavna crkva, koja je zahtijevala da ustav EU svojom sadržinom pokaže poštovanje prema zajedničkoj svijesti evropskih naroda o njihovim hrišćanskim korijenima i uticaju koje su ideje hrišćanstva imale na razvoj kontinenta.

Mimo Vatikana i Grčke pravoslavne crkve, lobi grupu za unošenje hrišćanskih vrijednosti u tekst ustava stvorile su i partije desnog centra u Portugaliji, Španiji, Italiji i u Poljskoj, koje su nastojale da pritiskom na svoje vlade ostvare uticaj i na članove Konventa koji su bili zaduženi da kreiraju ustav EU.

Istovremeno sa zahtjevima koji su dolazili od predstavnika Katoličke i Grčke pravoslavne crkve, te od lidera partija desnog centra, javili su se i glasovi oštrog protivljenja ovoj ideji. Ključna linija argumentacije oponenata upućivala je na tri važne stvari:

- niti u jednom periodu svog razvoja EU nije sebe artikulisala kao religijski projekat. Štoviše, njeni ciljevi su se uvijek odnosili na sekularno. Svako pozivanje na religijske temelje značilo bi osporavanje uticaja i važnosti drugih religijskih zajednica u Evropi, što bi predstavljalo kontrast ciljevima definisanim u bazičnim ugovorima EU;
- veliki broj evropskih država ima unutar svojih granica manjinske grupe koje su se razvijale po izvan-hrišćanskom kulturološkom obrascu. Budući da su pripadnici ovih partikularnih grupa stekli pravo građanstva unutar političkih zajednica čiji su dio, to hrišćanski veo nove Europe može biti suprotstavljen njihovom doživljaju Evrope i prava koje kao njeni građani uživaju;
- velika muslimanska država Turska nalazi se u čekaonici pred evropskim vratima, iako nije izvesno da će ova država zauzeti stolicu u komunitarnim tijelima EU. Pored Turske, Bosna i Hercegovina i Albanija su države za koje se očekuje da će u bliskoj budućnosti podnijeti kandidaturu za članstvo;
- evropski ustav trebalo je da ponudi najširi mogući okvir za identifikovanje građanstva sa idejom Evrope iz čega slijedi jasna poruka o pripadanju Evropi. Za veliki broj građana Europe, ova vrsta identifikovanja postala bi problematična kada bi se pred njih postavio zahtjev za identifikacijom i sa religijskim sadržajem,

odnosno onim dijelovima teksta usta-va koji se odnose na Boga i religiju.

Ako prihvatimo kao fakt postojanje manjinskih identiteta u Evropi, koji hrišćanstvo ne prepoznaju kao dominantni i najznačajniji kulturni i vrijednosni milje, onda se možemo zapitati kako je moguće pomiriti sve raznolikosti kojima Evropa obiluje. Ako govorimo o konkretnom slučaju, pitanje glasi: kako pomiriti zahtjev za unošenje hrišćanskih vrijednosti u ustav EU i fakt da Evropa svoj razvoj ne duguje isključivo hrišćanskoj tradiciji razvoja političke i kulturne misli, već raznolikosti iskustava koje nam dolaze iz različitih religija. Ključni problem sa kojim se suočavamo glasi: KAKO DEFINIŠEMO EVROPU?

Identitet

Tekst evropskog ustava, koji su 29. oktobra 2004. u Rimu potpisali šefovi država i vlada članica EU, a koji ipak nije usvojen, sadrži odredbu koja naglašava "kulturno, religijsko i humanističko naslijeđe Evrope". Evropa je, dakle, preko svojih odabranih predstavnika u političkom polju, odlučila da izostavi pomjicanje hrišćanskog naslijeđa i hrišćanskih vrijednosti u svoj *constitutio*.

način bi se u tom slučaju osjećali nehršćani. Formula jedinstvo u različitim, koja ključno determiniše EU prikrivala bi tada jednu vrstu diskriminacije svih koji nemaju osjećaj pripadnosti hrišćanskoj tradiciji. U tom slučaju Evropljani bi počeli da žive u simulakru, koji bi zasjenio rezultate i postignuća učene i napredne Evrope.

Sa druge strane, ustavna referenca na značaj religije ne bi Evropu očuvala, već bi doprinijela njenoj podjeli. Zvanično prepoznavanje značajne uloge religije u političkom životu nove Europe usmjerila bi nas na periode velikih sukoba i razdijeljenosti koji bi predstavljali najjače limite u daljem razvoju Evrope.

Najbolji način da religijski sadržaj bude uključen u tekst ustava jeste navođenje prava svakog građanina EU da slobodno uživa u ličnim pravima i slobodama, uključujući i slobodno ispoljavanje religijskih i inih uvjerenja i osjećaja. Navedena formulacija ostavlja dovoljno prostora cijelokupnom evropskom građanstvu da neometano upravlja sopstvenim identitetom unutar evropskog okvira.

Iako ustav nije filozofski dokument, on na određeni način odgovara i na

Zvanično prepoznavanje značajne uloge religije u političkom životu nove Europe usmjerila bi nas na periode velikih sukoba i razdijeljenosti koji bi predstavljali najjače limite u daljem razvoju EU

Taj fakt zadržava nas u polju istraživanja evropskog identiteta. Identitet se uvijek gradi u odnosu na drugost. Evropsku drugost nekada je predstavljala Azija, danas su to Sjedinjene američke države; no pitanje iz naslova ovog teksta upućuje nas na to da li Evropa unutar sebe posjeduje drugosti koje su nepomirljive i koje je čine nesposobnom da izgradi sebe kao autentičan, nezavisan i jedinstven entitet.

Pored etničkog naslijeđa, kulture i istorije, religija čini značajan dio identiteta. Odluka vladajućih elita da u situaciju mogućeg usvajanja ustava Evropu ne obaviju samo hrišćanskim značenjem, govori o njihovom razumijevanju diversifikovanosti evropskog društva i mnoštvom nivoa opštenja koja postoje među pripadnicima različitih grupa. Umetanje hrišćanskog naslijeđa u ustav nametnulo bi nam pitanje na koji

pitanje identiteta. Pitanje identiteta sadrži pokušaj odgovora na pitanje: KO SMO MI? U tekstu ustava Evrope čitamo da smo mi građani Evrope koja počiva na zaostavštini svih religijskih zajednica koje čine Evropu. Takav odgovor na pitanje KO SMO MI saopštava nam da među Evropljima postoji jasna spoznaja da je identitet promjenljiva kategorija, da on nije uvijek isti. Najznačajnija osobina nas samih treba da bude razumijevanje složenosti ideje Evrope i otvorenost ka drugima, a nova Evropa trebalo je da tekstom prvog ustava ostavi prostor svojim građanima za neophodno prilagodavanje novom. Vjerojatno je baš to osobenost Evrope kojom se izgrađuje u odnosu na druge i tako njeguje sopstveni identitet.

Autor predaje na Fakultetu političkih nauka Univerziteta u Beogradu

Ljubavna priča

Piše: Brano Mandić

Premijer nam je ekonomista, odlično; ministar prosvjete je profesor, i to fakulteta; ministar zdravlja doktor, kako valja; a ministar za manjinska prava, Albanac! Hetero Ferhat je na tom mjestu naslijedio Fuada Nimanija i nema to da omane: prava manjina mora da brani manjinu!

Krasna poruka se šalje: manjinska prava nijesu etički domet, nego krvna obaveza. Mi koji smo ostali u većini ne treba da se sekamo sa kućinijadom prava drugog na dostojan život, jer je naš život dostojan samim tim što smo većina i što bismo u slučaju kakvog pokolja imali matematičku prevagu. Zato manjina ne može biti premijer, a mi ne možemo biti ministri za manjine.

Ko ne misli da je vrijeme da se LGBT povorka prošće Podgoricom taj ne misli hrabro. Idealno bi bilo da se promiješaju sa radnicima Kombinata i Željezare, pa da sve bude kao u San Francisku prošlog vijeka. Sindikati i otpadnici zajedno

I, svi sretni galopiramo dalje u metastazu lažne tolerancije kakvu provincije obično gaje za neku višu korist, u ovom slučaju evropsku budućnost domovine drage.

Zato bi Hetero Ferhata na njegovom ministarskom sicc mogao naslijediti samo Hrvat, pa da budemo sigurni da će braniti svoje. Jer nema u Crnoj Gori ljudi koji bi branili inovjerne. Ima Slobodan Pejović, ali on je, kažu, lud. Slika se sa kišobranom. Nikakav operativac, liječi komplekse i razbijanje sebi šofe-řajbne. Slobodan Pejović je većina i zato njega Hetero Ferhat ne pomije. Pričekaće Hrvati na svog ministra, jer Hetero Ferhat ne pomišlja na ostavku. Sada je on u većini i on mrzi pedera.

Svi ga tapšu u stranci i komšiluku. On je sada kralj većine,

a manjinski ministar. Hetero Ferhat je dakle spojio nespojivo, ali je ipak protiv miješanih brakova. To mu se može oprostiti, jer je manjina. On kaže slovenski zet ne može biti albanski patriota. Kada je neki Tapušković slično napisao Hetero Ferhatu, strpali su ga u zatvor. Uzgred, to je bila jedna od najljepših odluka ove vlasti. Sjećam je se, raznježen kao homič.

Zato ću sada vas pokušati da tronem, jednim sasvim plišanim zapletom. Razmišljao sam ovih dana da napišem najtužniju ljubavnu priču današnje Crne Gore. Sama mi

holivudskoj produkciji. Čak je postao i glasač Demokratske unije Albanaca, iako mu nema po kome doći. Ne vjeruje svojim ušesima, pojačava ton i gleda kako njegov nevaljali Hetero Ferhat bičuje hmmm, jezikom, aaaahh, po njegovim tananim nadama (voljeni ministar ga je nazvao Steva, pa ćemo ga i mi tako notirati dok ga gledamo kako bijesno gužva "Pobjedu" i prokljine ljubav jer neuvraćena ljubav razara, to znamo svi, kakve nam god sličice palile maštu).

Toliko ranjena duša боли да Steva odlučuje da promijeni orijentaciju. Prestaje da glasa DUA i počinje da se smuca sa ženama –

Mi koji smo ostali u većini ne treba da se sekamo sa kućinijadom prava drugog na dostojan život, jer je naš život dostojan samim tim što smo većina i što bismo u slučaju kakvog pokolja imali matematičku prevagu. Zato manjina ne može biti premijer, a mi ne možemo biti ministri za manjine

Hetero Ferhata, skuplja njegove sličice i reže izjave iz novina. Nema hrabrosti da mu pride i zato tiho pati. Toliko je nesretan da se rasplache kada na prvom programu počne Lajmet. Iskreno voli, kako to umiju samo istopolni kauboji u

osvetnički i strasno. Tako je Hetero Ferhat, ostao bez glasača, ali izlječio jednog bolesnika. Turbo hećim moderne Crne Gore i dokaz da je opšte dobro ispred stranačkog – a ne otrozadi. Priča ima lijep kraj i Steva izrodi 13 djece sa svojom

ženom Huanom, koja je odavno prestala da se čudi zašto joj dragi u strasnim momentima na uvcetu tiho šapuće po, po, po!

Po pravilima hepienda, ni Hetero Ferhat nije dobio otkaz, nego tek blagi ukor sjajnog premijera. Rečeno je da se prava nekih ljudi imaju štititi, ali ne afirmisati. Afirmacija je riječ latinskog originala affirmatio i znači "potvrđivanje, potvrda, tvrđenje, iskaz dat pod zakletvom". Prevedeno sa mrtvog jezika, značilo bi: štitimo prava ali to ne tvrdimo i ne izgovaramo nikad pod zakletvom. Ne kunemo se, brate, u pedere! Prosto, narodski rečeno.

Neka se oni okupljaju po parkovima i neka zagledaju naše ministre, ali će im srca biti slomljena. Ako oni uopšte srca imaju, jer prije se radi o čistom životinjskom instinktu koji eto, moramo da priznamo u Generalnoj skupštini UN-a, ali kod kuće ima da budemo realni i na nivou brkatah predaka što ih čuvamo u mošni kao aforidizjak i posljednji adut pred spavanje sa čovječicom, koja opet treba da se ugleda na brkate bake i zaboravi na jelinska trućanja o ostrvu Lezbos i svim ostrvima poput Ade Bojane i da se vrati kući jer joj je pri špore-

tu mjesto, a oči joj i ne trbaju jer neće nisanit', pa makar nam naturizam bio strateška grana.

Neka se svi pederasti zatvore u svoje jazbine kako bismo im mogli lakše štititi prava, jer ako ih pustimo u skupštinu i akademiju, moglo bi da izgleda da im ista prava afirmišemo, što nećemo raditi.

Slično je Kalamperović manji-

Za ministra je Hetero Ferhat došao jer je uvijek umio da odvaga realno na političkom buvljaku i prestroji se kako trebuje. Rijetko koja partija ima tako iskusnog i bistrog lidera, pa se njegove izjave mogu nazivati kako god, samo ne nespretnim. Poznat kao čova koji se vrlo precizno i čisto izražava, naš ministar je i ovog puta savršeno odvagao. Zato je i ostao neokrvnut. Zalud se bunite, preverznjaci!

nski, jednom poručio da Albanci ostanu kući da slave kosovsku državu jer se najljepše slavi u krugu porodice, kao što je za jedan sumnjivi par najbolje da uzmu film u videoteci i spreme kakvu pedersku zelenu večerinku, a prije toga dobro zaključaju vrata i priguše svjetlo kako ih ne bi vidio komšija od preko puta kojem se možda više ne diže na ženu, ali zna da je nekada bio u punoj snazi i da sjeme nikad nije rasipao mimo dobrih običaja i kivan je na sve što se zbori između dva muškarca, a nije fircih ili sveta tajna kumstva.

Tako nas uče ministri, bili većina ili manjina, da znamo granice lije-pog ponašanja koje oni demonstriraju svakog dana dok čuvaju miran san djece naše. A zna se kako nastaju djeca po knjigama starostavnim i ženska utroba je fabrika života kako reče mitropolit a žena je nastala od Adamovog rebra i tu nema mjesta ni za kakvog Stevu i njegove nastrane navike.

Ko ne misli da je vrijeme da se LGBT povorka prošće Podgoricom taj ne misli hrabro. Idealno bi bilo da se promiješaju sa radnicima Kombinata i Željezare, pa da sve bude kao u San Francisku prošlog vijeka. Sindikati i otpadnici zajedno. Preuzimaju vlast na čelu sa **Harvi Milkom** o kojem je snimljen solidan film (bez mnogo bezobraznih scena, pa ga možete pogledati kao rasan politički triler)...

A Hetero Ferhat je pravi dasa za naše ministarstvo, albanski patriota, ženoljubac i nije isključeno da mu navijačke horde oproste što je druge vjere kad već ima tako stamene

poglede na opšti interes. Za ministra je došao jer je uvijek umio da odvaga realno na političkom buvljaku i prestroji se kako trebuje. Rijetko koja partija ima tako iskusnog i bistrog lidera, pa se njegove izjave mogu nazivati kako god, samo ne nespretnim. Poznat kao čova koji se vrlo precizno i čisto izražava, naš ministar je i ovog puta savršeno odvagao. Zato je i ostao neokrvnut. Zalud se bunite, preverznjaci!

Autor je novinar dnevnog lista "Vijesti"

REFORMA JAVNE UPRAVE U CRNOJ GORI U SVIJETLU EVROPSKIH INTEGRACIJA

Kako prepoznati dobrog činovnika

Proces integracije Crne Gore u Evropsku uniju zahtijeva reformisanu javnu upravu sposobnu da garantuje

Piše: Stevo Muk

efikasno pružanje usluga građanima i drugim subjektima. Reforma javne uprave predstavlja preduslov za usvajanje i primjenu *acquis communautaire*. Kriterijumi iz Kopenhagena i Madrida za zemlje kandidate predviđaju, između ostalog, "sposobnost preuzimanja obaveza iz članstva i administrativni kapacitet za efikasno preuzimanje i primjenu *acquis-a*" i "stvaranje uslova za integraciju kroz usaglašavanje administrativnih struktura".

Javna uprava je unutrašnje pitanje u zemljama članicama EU, ali je interes EU da obezbijedi uporediv stepen razvoja kvaliteta i profesionalizma nacionalnih administracija. Tako će se garantovati jednaka primjena zakonodavstva EU od strane nacionalnih javnih uprava.

U oblasti javne uprave ne postoji formalno opšte zakonodavstvo Evropske zajednice, ali se kao neformalni *acquis* smatraju principi evropskog administrativnog prostora. Evropski administrativni prostor podrazumijeva zajednički skup standarda djelovanja unutar javne uprave, koji se definije nacionalnim pravom, a primjenjuje kroz relevantne procedure i mehanizme odgovornosti. Principi uključuju pouzdanost i predvidivost – odnosno pravnu sigurnost odluka javne administracije, otvorenost i transparentnost tj. podložnost javne administracije provjeri javnosti; odgovornost javne administracije prema drugim tijelima i građanima; efikasnost i efektivnost – održavanje pravilnog odnosa između

resursa i rezultata.

U EU se sve više pažnje posvećuje izgradnji jedinstvenog ili harmonizovanog administrativnog prostora. Tako Ugovor iz Lisabona stavlja snažniji fokus na administrativnu saradnju država članica utvrđujući da "Unija može podržati napore država članica da unaprijede svoje administrativne kapacitete kako bi primijenili zakonodavstvo Unije. Aktivnosti mogu uključiti olakšavanje razmijene informacija i državnih službenika kao i podržavajuće programe obuke"

U izještaju Evropske komisije o napretku Crne Gore za 2009. godinu konstatuje se da je ostvaren određeni napredak u jačanju zakonodavnog okvira za javnu upravu i u upravljanju ljudskim resursima, ali, uslijed Vladinih mjera štednje, nije bilo ukupnog jačanja ljudskih resursa. Evropska komisija smatra da je potrebno uložiti značajne napore na uspostavljanju profesionalne, odgovorne, transparentne državne službe, zasnovane na zaslugama, i oslobođene političkog upitanja. Dalje reforme su neophodne u oblastima finansijske kontrole, javnih

Evropski administrativni prostor standarda djelovanja unutar javne uprave, koji se definiše nacionalnim pravom, a primjenjuje kroz relevantne procedure i mehanizme odgovornosti. Principi uključuju pouzdanost i predvidivost odluka javne administracije, podložnost javne administracije provjeri javnosti i njenu odgovornost prema drugim tijelima i građanima

nabavki i postupcima izdavanja dozvola. U tom cilju, potrebno je uspostaviti mehanizme interne kontrole kroz cijelu državnu upravu.

Jedno od problematičnih pitanja koje EK detektuje odnosi se na službenički sistem. Naime, EK naime smatra da, iako su postupci zapošljavanja u javnoj upravi generalno zasnovani na javnim oglasima, "koncept zapošljavanja i napredovanja zasnovanog na zaslugama nije predviđen propisima niti se primjenjuje u praksi."

Institut Alternativa je polovinom

prošle godine preporučio Vladi da uspostavi jasne kriterijume za profesionalni razvoj i napredovanje.

Na primjer, da bi se napredovalo na profesionalnom planu, svaki državni službenik bi trebalo da prikupi određeni broj poena, koje bi dobijao nakon uspješno završenih obuka. Trebalo bi da postoje jasne smjernice o tome koliko se poena dobija nakon kojeg seminar, i da oni budu zasnovani na dužini trajanja, težini i metodama testiranja. Drugi kriterijum za profesionalno napredovanje trebalo bi da bude efikasnost na radnom mjestu, koja bi se određivala kroz jasne mehanizme ocjenjivanja. Institut Alternativa je zbog važnosti procesa evropskih integracija i uloge državne uprave preporučivao i da se uspostavi "standardizovana procedura nagrađivanja za državne službenike i namještenike koji rade na pripremi zakona i politika neophodnih za pristupanje EU".

Proces reforme javne uprave u Crnoj Gori traje već šest godina. Strategija reforme javne uprave u Crnoj Gori usvojena je u martu 2003. U to vri-

podrazumijeva zajednički skup standarda djelovanja unutar javne uprave, koji se definiše nacionalnim pravom, a primjenjuje kroz relevantne procedure i mehanizme odgovornosti. Principi uključuju pouzdanost i predvidivost odluka javne administracije, podložnost javne administracije provjeri javnosti i njenu odgovornost prema drugim tijelima i građanima

jem, tadašnji i sadašnji predsjednik Vlade Milo Đukanović izjavio je kako "... utvrđivanje strategije reformi državne uprave predstavlja jedan od centralnih zadataka moje Vlade na početku manda-ta. Kao što će njena realizacija suštinski obilježiti rad i ukupno djelovanje Vlade u narednom periodu. Modernizacija državne uprave, i ukupne javne administracije, jedno je od osnovnih uporišta i polaznih tačaka reformskog paketa. Zato je od kapitalne važnosti strateški dokument kojim ćemo utvrditi pravce, ciljeve i domete reforme uprave."

Strateški dokument obuhvata period od 2003. do 2010., što znači da se period važenja još uvijek aktuelnog dokumenta bliži kraju.

Vrijeme je zato da se načelno osvrnemo na njegovu realizaciju, otvorimo pitanje detaljne i dubinske procjene uspješnosti njegove realizacije, kao i potrebe za usvajanjem nove strategije za naredni višegodišnji period.

Procjena uspješnosti bi trebala da odgovori na pitanja kao što su: Koliko je mjera predviđenih Strategijom realizovano i u kojoj mjeri? U kojoj mjeri su ostvareni ciljevi i podciljevi reforme? Da li je model koordinacije reformom bio uspješan? što treba mijenjati u koordinaciji, nadgledanju i izvještavanju o sprovođenju reforme ubuduće? Kako uključiti organizacije civilnog društva u ovaj proces? Jedno od važnih pitanja je i koliko je država Crna Gora uložila u realizaciju Strategije, a koliko su uložili Evropska unija i drugi inozemni donatori, odnosno kakve finansijske potrebe i mogućnosti nam stoe na raspolaganju za naredni period?

Podsjetimo, ključni ciljevi reforme bili su "znatan prenos nadležnosti na niže sistemske nivoje, čime se postiže veći stepen fleksibilnosti cjelokupnog upravnog sistema, obezbjeđenje kvalitetnijeg izvršavanja zadataka i uvođenje određenih mehanizma kontrole, te insistiranje na efikasnijem utvrđivanju odgovornosti na svim nivoima, konkurenčija i mogućnost izbora upravnih usluga, razvoj javnih službi i servisa koji moraju biti u funkciji potrošača, a to znači građana i

Uloga građana odnosno građanskih organizacija (nevladinih i drugih organizacija) u ovom procesu trebala bi da se podrazumijeva. Ministar pravde u vrijeme usvajanja Strategije i kasniji predsjednik Vlade Željko Šuranović govorio je kako reforma "neophodno podrazumijeva najširu saradnju sa odgovarajućim subjektima unutar sistema državne uprave, javne administracije, državnih organa, lokalne samouprave, civilnog sektora, stručne i naučne javnosti i drugih relevantnih subjekata, kao i saradnju sa međunarodnim stručnim organizacijama, asocijacijama, agencijama i posebno bilateralnu saradnju sa zemljama u okruženju".

Ključnu odgovornost za dalje sprovođenje reformi ima Ministarstvo unutrašnjih poslova i javne uprave koje je nakon reorganizacije nadležnosti preuze-

Vrijeme je da se načelno osvrnemo na realizaciju Strategije reforme javne uprave u Crnoj Gori koja je usvojena u martu 2003., otvorimo pitanje detaljne i dubinske procjene uspješnosti njegove realizacije, kao i potrebe za usvajanjem nove strategije za naredni višegodišnji period

privrednih subjekata, obezbjeđenje boljeg upravljanja ljudskim potencijalima u upravi, kao i poboljšanje položaja ključnih državnih službenika, optimalno iskorišćavanje mogućnosti koje pruža moderna informaciona tehnologija, podizanje nivoa kvaliteta pravne regulative i izvođenje deregulacije u određenim prenormiranim oblastima i jačanje usmjeravajuće funkcije monitoringa djelovanja upravnog sistema".

lo tu ulogu od Ministarstva pravde. Međutim, razmjere ovog posla zahtijevaju koordinaciju i političku podršku i posvećenost cjelokupne Vlade, kao i aktivno učešće svih organa državne uprave i lokalne samouprave.

Za javnu i stručnu raspravu od značaja je da Vlada i Ministarstvo unutrašnjih poslova i javne uprave učine javnim sve dokumente, analize i informacije o sprovođenju reforme. Analiza

reforme javne uprave koju je Vlada usvojila 2008. kao i nedavno usvojena Informacija i zaključci Vlade svakako ulaze u krug dokumenata koji mogu osnažiti kompetentnu raspravu i učešće javnosti.

Jedna od mjera predviđenih Strategijom za ovu godinu bila je i uvođenje sistema regulatorne analize u upravni sistem (Regulatory Impact Analysis). Iako komparativno gledano nije riječ o novosti, u prethodnom periodu EU je stavila naglasak na ovaj proces, najprije definisanući kao konkurentski cilj Samita u Lisabonu "poziv na stvaranje strategije pojednostavljenja i poboljšanja regulatorne sredine", da bi Evropski savjet u Geteborgu juna 2001. i Lekenu decembra iste godine predstavili kao dvije političke obaveze razlaganje relevantnih efekata prijedloga poboljšanja regulatorne politike na ekonomski, socijalni i ekološki aspekti i s druge strane pojednostavljenje i poboljšanje regulatorne sredine. U kontekstu Crne Gore, uvođenje regulatorne analize ili analize efekata propisa predstavljalo bi početak odgovornijeg odnosa prema postojećim i novim pravnim propisima, kroz analizu potencijalnih ključnih i sporednih efekata, kvantifikovanje troškova primjene i informisanje donosioca odluka i zainteresovanih o rezultatima analize.

Za početak, biće interesantno vidjeti odgovore Vlade Crne Gore na pitanja iz Upitnika Evropske komisije, a koji se odnose na reformu državne uprave. Neka od ukupno deset pitanja EK odnose se na status realizacije strategija ili akcionalih planova reforme, uočene nedostatke u primjeni ovih dokumenata, postojanje pažljivog monitoringa primjene etičkog kodeksa državnih službenika, primjenu disciplinskih mjera prema državnim službenicima, transparentnost i urednost definisanja pozicija i odgovornosti menadžmenta srednjeg nivoa u administraciji, ulogu i domete upravne inspekcije, stepen primjene preporuka ombudsmana u javnoj administraciji, itd

Odbijanjem da objavi odgovore na ova i druga pitanja, Vlada nažalost ne praktikuje jedan od pomenutih principa – otvorenost i transparentnost.

Autor je predsjednik Upravnog odbora Instituta Alternativa

ZAŠTO ŽELIM DA BUDEM GRAĐANKA EVROPSKE UNIJE

Toplina porodičnog doma

Zašto mi je riječ Evropa ranije izgledala tako veliko, nedostizno, grandiozno, ne-svakidašnje, nedokučivo?

Piše: Nada Knežević

U nekim trenucima sam mislila da Evropa mora da obuhvata cijeli svijet, ali neki svijet čiji mi nijesmo dio i ne možemo nikada ni biti.

Kasnije sam se počela susretati sa izrazima: evropske integracije, aplikacija za članstvo, države članice Evropske unije... Saznala sam da su se Bugarska i Rumunija priključile toj velikoj Evropi o kojoj se toliko govori.

Počela sam zamišljati Evropu kao neki eksluzivni klub čiji član možemo i mi postati, ukoliko ispunimo odredene uslove kao što su to i druge države učinile.

Dnevna štampa, dnevnički emisije o Evropskoj uniji na televizijama su sve više privlačili moju pažnju. Zanimali su me i razgovori sa ljudima koji znaju što je EU, postavljala sam im pitanja i osjećala neku radost kad dobijem odgovor. Na fakultetu sam počela pratiti predavanja vezana za Uniju.

Osjećala sam svakim danom sve veće zadovoljstvo zbog znanja koje sam sticala, ali i sve veću bliskost sa EU. I na kraju Škola evropskih integracija, koju sam pohađala, dala je lijep okvir mom dotadašnjem znanju.

Međutim, opšte je poznato da o nekom pitanju svi ljudi nemaju ista mišljenja, nadanja, želje. Tako sam uvidjela da nemaju svi oko mene isti stav ni u vezi sa Evropskom unijom, i posljedično tome i pitanju članstva naše države u EU. Svjesna sam da nijesmo svi jednaki, niti da nam mišljenja moraju biti jednaka, i ne želim da niko nikoga ubjeđuje u nešto, dok se on sam ne uvjeri u to.

Ali, voljela bih da svi steknu određeno znanje o onome o čemu donose svoj sud

i tek tada iznesu svoje "za" ili "protiv". Naučila sam da u životu sve ima svoje "zašto" i svoje "zato", da sve ima "za" i "protiv", da sve ima svoje prednosti i nedostatke. Tako je i sa EU.

Veoma je važno biti u toku, posebno u današnjem, dinamičnom svijetu, pratiti razna društvena zbivanja. Evropska integracija je aktuelna "danas" i nezavisno od toga čime se bavite potrebno je da zante bar osnove njenog sadržaja.

Često sam se pitala da li naši građani i građanke znaju dovoljno o evropskim integracijama i procesu ulaska u EU. I, uljuljkana u misao da su svima dostupni najrazličitiji mediji na kojima mogu svakodnevno slušati o EU, gotovo sam zaboravila na to svoje pitanje. Dok jednog dana nijesam pročitala nadnaslov "Mnogi poslanici izbjegli anketu "Vijesti" o detaljima

Misljam da i mi treba da postanemo dio te velike porodice, a u porodici je mnogo toplije, sigurnije, srećnije...

SSP-a" i naslov "Glasaju, a ne znaju". Pričala sam o tome sa ljudima različite starosne dobi, pola, profesije, stava jer me i lično zaintrigiralo.

Na žalost, za većinu njih ulazak u EU je nepoznanica – jednostavno kao da žive u nekom svom svijetu, izolovani od svega. Sa druge strane, znam da se sprovode istraživanja, organizuju seminari, predavanja, da ljudi imaju gdje da nauče i da se informišu. Očigledno je problem način informisanja ili njihova nezainteresovanost. Građani na sjeveru Crne Gore su znatno manje upućeni u sve. A i taj sjever je sastavni dio Crne Gore koja treba da uđe u EU. Stoga i smatram da treba raditi na kvalitetnijem načinu informisanja i uključivanju građana u razne programe koji nude kvalitetan okvir znanja o evropskoj integraciji.

Dosta je odraslih u čijim je očima EU ono što je bila i meni prije nekoliko godina. Ne možemo dozvoliti da građani ne budu upućeni, da ne znaju osnovne stvari, da gledaju na ulazak u EU sa nedoumicom, nepovjerenjem, bez svog stava ili da glasaju a ne znaju ni za što glasaju!?

Svi smo mi učili u formalnom obrazovnom sistemu i o ružnoj strani prošlosti, velikim svjetskim ratovima i stradanjima

ljudi. Neki od ključnih razloga tih događaja su i u neznanju, sukobljenim različitostima, neujedinjenim interesima.

Svaka država za sebe, za svoj narod želi da ima najbolju politiku, finansije, ugled, da zadovolji svoje potrebe. Upravo EU daje mogućnost da se ujedinimo u različitosti, da svoje interese ostvarimo, da ne radimo drugima ono što ne bismo voljeli da oni nama urade.

Zato i postoji taj sistem, zato se i zovu države članice, jer se podrazumijeva da su one u EU da budu jedna uz drugu, da pomognu jedna drugoj ono što mogu, a ni u kom slučaju da jedna drugoj počine štetu.

Poput složne porodice, u svom toploem domu, koja trenutno broji 27 članova. Tako treba da funkcioniše čitav svijet, tako treba da funkcionišu države koje su članice EU, a i države koje još nije-

Misljam da i mi treba da postanemo dio te velike porodice, a u porodici je mnogo toplije, sigurnije, srećnije...

su, tako treba da funkcionišemo i mi kao pojedinci – međusobno.

To je ono čemu treba da težimo. Tome nas uči postojanje EU. Misljam da i mi treba da postanemo dio te velike porodice, a u porodici je mnogo toplije, sigurnije, srećnije...

Divan je osjećaj upoznati ljudi druge nacije, slušati ih i razumjeti, dijeliti sa njima. Zato moramo proširiti svoje vidike, prihvati i davati, pričati o svim temama, bez ustručavanja – "Ujedinjeni u različitosti".

Istakla sam sve vrline i prednosti EU, sigurno je da postoje i nedostaci. Ali, zar upravo nije lakše riješiti i neki nedostatak u timu, a ne kao jedinka?

Želim da ja, ali i građani i građanke Crne Gore, obidemo Evropu, upoznamo razna mesta, kulture, ljudi, sve ono dobro i loše države članica. Nadam se da će i Crna Gora uskoro postati država članica, da će i ja biti članica te velike porodice.

Tada Evropa za mene više neće predstavljati nešto nedostizno.

Autorka je polaznica VIII generacije Škole evropskih integracija i studentkinja postdiplomskih studija na Fakultetu političkih nauka u Podgorici.

Toplige zgrade do 2020.

Graditelji većine zgrada koje će se praviti u EU, kao i onih postojećih čije je preuređenje planirano, moraće do kraja 2020. dati dokaze o njihovoj energetskoj efikasnosti, složili su se predstavnici Evropskog parlamenta i članice EU.

Trenutno zgrade proizvode 36% emisije ugljen dioksida na području EU i

na njih otpada 40% potrošene energije.

Predstavnici Evropskog parlamenta i država članica odlučili su da revidiraju postojeći paket zakona iz 2002. o energetskoj efiksnosti zgrada, u sklopu velikog plana Unije o smanjenju emisija štetnih plinova. Prema novom sporazumu primjer bi trebale biti javne zgrade, koje će nove standarde morati zadovoljavati dvije godine ranije, do kraja 2018.

Novi sporazum podrazumijeva "vrlo značajno" oslanjanje na obnovljive izvore energije.

Svaka država će sama definisati detaljne standarde energetske efikasnosti jer bi utvrđivanje opštih normi koje bi važile za sve zemlje EU bio pretežak domaći zadatak za Brisel.

Šampioni u greškama

Evropski revizorski sud utvrdio je brojne nepravilnosti u korišćenju sredstava za regionalni razvoj, a u nepravilnostima prednjače Španija, Italija i Portugal.

Za razliku od ranijih godina, kada se izbjegavalo imenovati zemlje članice u kojima ima nepravilnosti, u uzvještaju za 2008. Revizorski sud prozvao je tri članice da su odgovorne za 80% nepravilnosti.

Međutim, Revizorski sud ne govori o prevarama, nego o greškama i nepravilnostima, koje nastaju nemamjerno zbog složene procedure pri isplati sredstava za

razvoj nerazvijenih regija što predstavlja lavovski dio budžeta Unije.

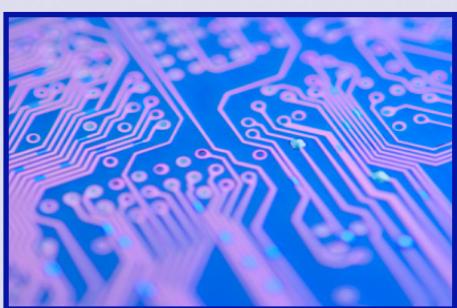
Tako je južna italijanska pokrajina Pulja, koja u periodu 2007.-2013. treba da dobije 2,6 milijardi eura iz Evropskog fonda za regionalni razvoj prozvana po dvije osnove – ne prijavljuje nepravilnosti i ne ispravlja greške.

"Ti slučajevi ne moraju nužno značiti prevare. Veliki dio grešaka događa se i zbog nejasnih pravila – mješavine nacionalnih i evropskih propisa", saopšteno je iz Revizorskog suda.

Nokia i VW ne žale za nauku

Uprkos ekonomskoj krizi ulaganja kompanija širom svijeta u istraživanja i razvoj porasla su u prošloj godini za 6,9% u odnosu na prethodnu godinu, pokazalo je najnovije istraživanje Evropske komisije.

Rast ulaganja kompanija iz EU ostao je gotovo nepromijenjen i ona su u 2008. povećana za 8,8%, u odnosu na 8,1% u 2007. Rast ulaganja američkih kompanija u istraživanja i razvoj usporio je na 5,7%, sa 8,6% u 2007, a najviše stope rasta ulaganja ponovno su zabilježene kod kineskih (40%) i indijskih (27,3%) kompanija.

Medu deset vodećih kompanija u svijetu po ulaganjima u istraživanje i razvoj nalaze se dvije iz EU-Volkswagen (5,93 milijarde eura) i Nokia (5,32 milijarde eura).

Sa vizama u Ameriku

Sjedinjene američke države zatražiće stroge uslove za pet zemalja EU prije nego im uvedu bezvizni režim, rekla je američka državna sekretarka za bezbjednost Janet Napolitano.

Bugarska, Kipar, Grčka, Poljska i Rumunija još uvijek nijesu ispunile američke uslove. Gradani Belgije, Austrije, Britanije, Danske, Finske, Francuske, Njemačke, Irske, Italije, Luksemburga, Holandije, Portugala, Španije i Švedske prvi su imale bezvizni režim, koji je počeo 1986. Spisku koji dopušta boravak do 90 dana u SAD-u bez vize prošle su godine dodate Češka, Estonija, Mađarska, Letonija, Litvanija, Malta i Slovačka.

Elmar Brok, predsjednik parlamentarnog odbora za odnose sa SAD-om, rekao je da bi Washington trebao pregovarati direktno sa Briselom, a ne sa svakom od zemalja članica EU-a nakon što Lisabonski ugovor stupi na snagu.

Kraj on-line vijestima?

Dani kada se štampa u Evropi mogla besplatno čitati na Internetu se možda približavaju kraju. Ekonomski kriza smanjila je prihoda od oglašavanja, pa su medijske kuće shvatile da svoj sadržaj moraju naplaćivati više.

Prema ispitivanju kompanije Boston Consulting Group (BCG), evropske medijske grupe mogle bi u tome uspijeti lakše nego američke. Gotovo 60% ispitanika u Njemačkoj, Francuskoj, Španiji, Finskoj i Velikoj Britaniji spremno je da plati za on-line vijesti, dok je preko Atlantika ta brojka oko 40%.

Cijenama protiv dima

Ministri finansija EU dogovorili su se polovinom mjeseca da podignu minimalne dažbine na duvanske proizvode, kako bi unaprijedili borbu protiv pušenja i krijumčarenja cigareta. Od prvog februara 2014. minimalne dažbine porašće sa 0,064 eura na 0,09 eura po cigareti.

Cijene cigareta znatno variraju od članice do članice EU – od 1,2 eura po kutiji u Litvaniji do više nego šestostruko veće cijene u Britaniji. Razlike u cijenama podstiču krijumčarenje cigareta iz istočnoevropskih zemalja s niskim cijenama cigareta u zapadne zemlje gdje su one visoke.

PREDNOSTI I MANE ČLANSTVA U EU: POLJSKA, PET GODINA NAKON PROŠIRENJA

Bolji životni standard, ali i odlazak radno aktivnih

Piše: prof. dr Maria Karasinska-Fendler

Politička dimenzija

Pristupanje Evropskoj uniji 1. maja 2004. je za Poljsku značilo ispunjenje najvažnijeg strateškog cilja od početka političke transformacije 1989.

Uspješna završnica poljskog puta ka EU je nesporno događaj istorijskih razmjera, kako za Poljsku, tako i za Evropu. Završetkom hladnog rata i transformacijom Poljske iz socijalističke zemlje i sovjetskog satelita u demokratički politički sistem njen san da postane članica NATO-a i EU je postao stvarnost. Štoviše, podrška Poljske daljem proširenju na istok je doprinijela pristupanju Bugarske i Rumunije i

veoma nerazvijenu granu poljoprivrede), kao i trgovinske garancije, investicije i mogućnost za izvoz radne snage.

U pogledu bezbjednosti, članstvo u NATO-u obezbjeđuje Poljskoj najviši mogući stepen zaštićenosti od vojnih i političkih prijetnji koje mogu doći iz Rusije, kao i direktni pristup politikama SAD-a. Članstvo u EU je u tome od velike pomoći, jer je Poljska sada sigurna da će se članice EU u potpunosti založiti za bezbjednost Poljske uopšte, a posebno u odnosima sa Rusijom.

Članstvo u EU znači i jačanje pozicije Poljske na međunarodnoj sceni. Njen geografski položaj između Njemačke i Rusije joj omogućava da iskoristi prednosti obnovljenog nacionalnog suvereniteta, i da iskoristi pred-

spoljne i bezbjednosne politike.

Sve u svemu, članstvo Poljske u Uniji se može smatrati ključnim istorijskim uspjehom ove zemlje u pogledu očuvanja nacionalnog identiteta, ekonomskih i vojnih ciljeva i međunarodnog uticaja. Prenošenje jednog dijela suvereniteta na EU je mala cijena za to, uz koju idu dodatne prednosti – finansijske pogodnosti, kao i pozicioniranje Poljske kao ključnog igrača u centralnoistočnoj Evropi.

Ekonomski dimenzija

Od 1. maja 2004. i avgusta 2007. prvi srednjoročni i dugoročni efekti pristupanja su postali očigledni, ogledajući se u visokoj stopi rasta koja je dostigla 6.5%. U isto vrijeme je opala nezapošlenost, a prosječna potrošnja po domaćinstvu je dostigla godišnji rast od 6%.

2003. stopa nezapošlenosti je iznosila 20%, prosječna plata je bila oko 537 eura, a priliv stranih investicija oko 3.7 milijardi. Četiri godine kasnije, nezapošlenost se drastično smanjila na 11.4%, prosječna plata porasla na 859 eura, a nivo investicija gotovo utrostručen na 12.8 milijardi.

To znači da je samo za četiri godine nezapošlenost gotovo prepolovljena, dok su plate nominalno porasle za 58%. Strane investicije se nastavljaju i nakon pristupanja, i proc-

Četiri godine nakon prijema Poljske u Uniju, nezapošlenost se drastično smanjila na 11.4%, prosječna plata porasla na 859 eura, a nivo investicija gotovo je utrostručen na 12.8 milijardi

uspostavljanju posebnih odnosa između EU i Ukrajine. U isto vrijeme, Poljska je nastavila da radi na razvoju specijalnih veza između EU i Rusije.

Rješenost Poljske da se pridruži Evropskoj uniji je počivala na više principa.

Naime, u pogledu normi i vrijednosti, za Poljsku je članstvo u Uniji značilo zauzimanje mjesta koje joj istorijski i s pravom pripada. Istovremeno, pripreme za pristupanje su poslužile kao važna podrška izgradnji demokratije i političkoj transformaciji iz socijalizma u demokratički politički sistem zapadnog tipa, čime je EU postala oslonac političke transformacije i zapadne orientacije Poljske u ovom periodu.

Sa druge strane, u pitanju su bili i materijalni interesi. Članstvo u EU nosi važne ekonomske, političke i vojne prednosti: transformaciju ka tržišnoj ekonomiji, značajan rast i modernizaciju svih sektora ekonomije (uključujući

nosti članstva u EU i NATO da bi postigla sopstvene nacionalne ciljeve.

Uz to, Poljska je uspjela da se pozicionira kao najvažnija i najuticajnija centralno-evropska država i samim tim kao prestavnica istočno-evropskih interesa u EU i NATO.

Nakon pet godina članstva u EU, pozicija Poljske unutar EU i njeni stavovi prema budućnosti Unije su donekle ambivalentni. Sa jedne strane, Poljska podržava dalje širenje EU na istok, posebno u pogledu Ukrajine i Moldavije, a u budućnosti možda i Bjelorusije, i ispoljava značajne ambicije da u budućnosti postane jedna od najuticajnijih država članica EU. Sa druge strane, Poljska insistira na većem nivou nacionalnog suvereniteta unutar EU i nevoljno pristaje na mehanizme donošenja odluka koje omogućavaju Uniji da nadglosa pojedine članice, i nerado podržava inicijative za dublju integraciju EU, posebno u oblasti

jenjuje se da je pod njihovim uticajem u međuvremenu stvorenko oko 1.2 miliona radnih mjesta.

Socijalna dimenzija

Nije lako sa sigurnošću reći koliko Poljaka radi u inostranstvu. Prema podacima Zavoda za statistiku, iz januara 2007., gotovo 2 miliona Poljaka je boravilo u drugim zemljama u periodu dužem od dva mjeseca, pri čemu je gotovo 1.1 milion njih otisao nakon pristupanja.

Emigracija u tom obimu ima značajne i veoma kompleksne posljedice. Entuzijazam prvih nekoliko godina je zamijenila zabrinutost i ukazivanje na mnoge prijetnje koje proizilaze iz masovnog odliva populacije. Odlaze uglavnom mladi, radno aktivni, što

zemlju i imanja. Sa druge strane, uključivanje poljskih poljoprivrednika u programe Zajedničke poljoprivredne politike je značajno transformisalo odnose između proizvođača i finansijskog sektora. Tako je krajem 1990-tih godina manje od 20% poljoprivrednika

Iz Poljske odlaze uglavnom mladi, radno aktivni, što doprinosi značajnoj demografskoj deformaciji i podriva održivost postojećeg sistema penzijskog osiguranja. U isto vrijeme, time se smanjuje i potencijal za obnovu populacije, a posljedice su vidljive i u porodičnim odnosima

doprinosi značajnoj demografskoj deformaciji i podriva održivost postojećeg sistema penzijskog osiguranja. U isto vrijeme, time se smanjuje i potencijal za obnovu populacije, a posljedice su vidljive i u porodičnim odnosima.

Sa druge strane, postoje i pozitivne strane: kvalifikacije i sposobnosti stecene na radu u inostranstvu doprinose snažnjem razvoju lokalnih sredina, kao i finansijski prihodi koje emigranti šalju kućama. Poljska nacionalna banka procjenjuje priliv novca od emigranata na oko 20 milijardi zlota samo za 2008.

Poljoprivreda

Ove prve godine članstva Poljske u EU su donijele uglavnom pozitivne rezultate za poljsku poljoprivrednu.

Poljski proizvođači su se relativno brzo prilagodili standardima Zajednice, povećali absorpcioni kapacitet poljoprivrednih fondova, drastično uvećali izvoz na tržišta EU i proširili investicije u poljoprivrednu i prehrambenu industriju. Strahovi mnogih malih proizvođača iz perioda prije pristupanja su se pokazali neosnovanim: mala poljoprivredna dobra su opstala, poljsko tržište nije preplavljen proizvodima iz EU i stranci nijesu masovno kupovali zemlju i imanja

imalo račune u bankama i koristilo usluge banaka. Početkom 2005. skoro 90% je imalo bankovne račune preko kojih su primali pomoć iz evropskih fondova. Samim tim porasla je i podrška poljskih poljoprivrednika evropskim integracijama – dok je 1999. samo 23% njih podržavalo članstvo u Uniji, 2007.

Strahovi mnogih malih proizvođača iz perioda prije pristupanja su se pokazali neosnovanim: mala poljoprivredna dobra su opstala, poljsko tržište nije preplavljen proizvodima iz EU i stranci nijesu masovno kupovali zemlju i imanja

podršku ovom procesu izrazilo je 78% poljoprivrednika.

Strukturni fondovi

Realizacija strukturnih fondova u početku je izazvala značajnu mobilizaciju potencijalnih korisnika i nade da će doprinijeti ekonomskom razvoju najnerazvijenijih dijelova zemlje, ali i strahove od strane stručnjaka koji su upozoravali na mnoge nedostatke sistema i nedovoljnu pripremljenost administracije.

Njihovi strahovi su se donekle pokazali opravdanim – stopa iskorušenosti strukturnih fondova je bila veoma niska sve do kraja 2006.

Vremenom, međutim, učesnici ovog procesa su stekli dodatna znanja, a uporedo je tekla i racionalizacija procesa, tako da je stopa iskorušenosti u mnogim regionima udvostručena: donja Silesija je samo tokom 2006. uspjela da poveća iskorušenost fondova sa 14% na 30.4%.

Proces upravljanja strukturnim fondovima ima različite efekte na različite nivoe uprave. Centralna uprava je donekle uspjela da sačuva, pa i da poveća sopstveni uticaj, uprkos svim naporima u pravcu decentralizacije i reforme javne uprave, kako zbog nejasnoće u evropskoj regulativi u ovoj oblasti, tako i zbog nedovoljnih kapaciteta lokalnih uprava da preuzmu regionalne programe pomoći. Na regionalnom nivou, međutim, usvajanje okvira strukturnih fondova je natjeralo lokalne vlasti da uče i mijenjaju ustaljenu praksu. Time je ojačan njihov kapacitet za sprovođenje regionalnih razvojnih politika, pa je i njihova pozicija unutar sistema javne uprave postepeno jačala. Na duži rok, ovaj proces bi mogao doprinijeti istinskoj decentralizaciji i većem oslanjanju na lokalne strukture pri planiranju i izvođenju lokalnih projekata.

Javno mnjenje

U Poljskoj se redovno sprovodi istraživanje javnog mnjenja u kojem se

traži odgovor na pitanje: "Ako bi ove nedjelje bio organizovan referendum o članstvu u EU, da li bi glasali za ili protiv?".

Tokom svih godina od pristupanja, oko 78% ispitanika odgovara pozitivno.

Poljaci vjeruju da je njihova zemlja stekla značajne prednosti članstvom u EU, i očekuju pozitivne efekte i u narednih 10–20 godina. Ovaj trend je posebno zapažen među poljoprivrednicima, koji su prije pristupanja važili za najskeptičniju kategoriju u pogledu članstva.

Autorka je direktorka istraživanja u Evropskom institutu u Lodzu, u Poljskoj

ZAŠTO BI VLADA U PODGORICI MORALA VIŠE STIMULISATI JEDNU OD NAJZANEMARENIJIH GRANA EKONOMIJE

Ribarstvo je šansa Crne Gore

EVROPSKI REPORTER

Uzemljama EU, ribarstvo je veoma dugo prisutno i predstavlja o ko s n i c u razvoja privrede

Piše: Emil Kriještorac

mnogih malih sredina, ali i država. Ribarska industrija EU je druga po veličini u svijetu, a godišnje obezbeđuje oko 7,3 miliona tona ribe.

Međutim, prinosi od ribarstva čine samo 1 odsto BDP EU, dok je direktno upošljeni tek oko 270.000 profesionalnih ili poluprofesionalnih ribara.

Naš ulov je zanemarljiv i nalazi se na nivou daleko ispod 500 tona godišnje. Kada se uporede podaci sa kojima se, kao relevantnim, barata u medijima, Italijani godišnje u Jadranu ulove 200.000 tona ribe, a Hrvati 20.000, iako je poznato da u dijelu Jadrana kojim gravitira Crna Gora ima neuporedivo više ribe nego na italijanskoj strani

Osnovni pravni akt za upravljanje ribarstvom u EU je postavljen usvajanjem Zajedničke ribarske politike (Common Fisheries Policy – CFP). Prvobitno je pomenuta politika bila dio Zajedničke poljoprivredne politike, a izdvajajući u zasebnu politiku je doprinio ulazak u Uniju zemalja sa znatnom ribarskom flotom i morskim resursima (Grčka, Španija, Portugalija), te potreba rješavanja novih specifičnih problema, poput očuvanja zaliha ribe i regulisanja međunarodnih

odnosa nakon uvođenja nacionalnih privrednih pojaseva.

Vlada Crne Gore je nedavno usvojila Zakon o morskom ribarstvu i marikulturi, kojim je na optimalan način regulisala ovu oblast, koja je većim dijelom usaglašena sa regulativom EU. Zakonski tekst je uskladen sa normama EU u dijelu zaštite očuvanja i unapređenja ribljeg fonda, upravljanju živim resursima mora, te organizaciji tržišta ribljim proizvodima.

Iako je ova oblast vrlo interesantna za ukupni privredni razvoj Crne Gore, na žalost, privredno ribarstvo nije mnogo razvijeno i unaprijedeno.

Naš ulov je zanemarljiv i nalazi se na nivou daleko ispod 500 tona

godišnje. Kada se uporede podaci sa kojima se, kao relevantnim, barata u medijima, Italijani godišnje u Jadranu ulove 200.000 tona ribe, a Hrvati 20.000, iako je poznato da u dijelu Jadrana kojim gravitira Crna Gora ima neuporedivo više ribe nego na italijanskoj strani

godиšnje. Kada se uporede podaci sa kojima se, kao relevantnim, barata u medijima, Italijani godišnje u Jadranu ulove 200.000 tona ribe, a Hrvati 20.000, iako je poznato da u dijelu Jadrana kojim gravitira Crna Gora ima neuporedivo više ribe nego na italijanskoj strani.

U sklopu zajedničkog projekta, nedavno su stručnjaci kotorskog Instituta za biologiju mora i njihove kolege iz Ankone sa dva istraživačka broda u teritorijalnom i epikontinentalnom moru Crne Gore istraži-

vali riblje resurse i došli do podataka da se u našem dijelu Jadrana krije velika količina izuzetno kvalitetnih ribljih vrsta, posebno na dubini većoj od 200 metara, na koju se crnogorski kočari zbog loše opreme i ne spuštaju.

Koliko je ovaj resurs nedovoljno valorizovan dovoljno govori podatak da se morski ribolov obavlja sa svega desetak brodova većih od 14 metara, 11 brodova od 8,1 do 13,9 metara i desetak manjih čamaca.

Za takav obalni ribolov koji sprovode ove male brodice, a koje kočare na dubini do 200 metara, više i nema mjesta na našoj obali.

Napori za valorizacijom neiskorišćenog potencijala Crne Gore u ovoj oblasti našli su i na bezrezervnu podršku EU koja je preko Evropske agencije za rekonstrukciju, značajnim sredstvima finansirala projekat "Podrška sektoru ribarstva u Crnoj Gori".

Cilj projekta je bio da pomogne Vladi Crne Gore u primjeni Nacionalne strategije ribarstva, u skla-

du sa politikom i praksom EU.

Pomenuta Nacionalna strategija ribarstva je veoma značajna kada dođemo u fazu pregovora sa EU, jer treba jasno definisati nacionalnu ribarsku politiku, svoje potrebe za održivim razvojem vlastitog ribarskog sektora, a koju definiše suvereno svaka obalska država, kako bi utvrdila svoju platformu u pregovorima i zaštitila svoj nacionalni interes.

U tom dijelu kao dobro iskustvo može nam koristiti primjer Malte koja slovi za jednu od najveštijih i najuspješnijih država u pregovorima o pristupanju EU. Iako ima samo 400.000 stanovnika i 316 kvadratnih kilometara površine, Malta se u pregovorima izborila za 77 različitih izuzetaka od važećih pravila EU.

Nedavno su stručnjaci kotorskog hove kolege iz Ankone sa dva istraživačka broda u teritorijalnom i epikontinentalnom moru Crne Gore istraživali riblje resurse i došli do podataka da se u našem dijelu Jadrana krije velika količina izuzetno kvalitetnih ribljih vrsta, posebno na dubini većoj od 200 metara, na koju se crnogorski kočari zbog loše opreme i ne spuštaju

Jednim sofisticiranim pristupom, na način da je napravljena naučna studija koja je utvrdila da u području proglašenog ribarskog pojasa može loviti ograničeni broj ribara, kako ne bi došlo do devastacije podmorja, obale itd., Malta je zaštićeni ribolovni pojas koji je proglašila, u pregovorima uspjela velikim dijelom sačuvati samo za svoje ribare.

Takođe, u pregovorima je postignut i dogovor sa EU da u ribolovnom pojusu Malte mogu loviti, razumije se, i drugi brodovi osim malteških, ali da jačina brodskih motora ne smije biti jača od 250 konjskih snaga.

Kada se zna da većina italijanskih koča nema jačinu motora manju od 800 konjskih snaga ustupak malteškim ribarima dobija na posebnoj težini.

Kada dođe do toga dijela integracija, veliko iskustvo u pregovorima Crne Gore i EU na polju

Instituta za biologiju mora i njihove kolege iz Ankone sa dva istraživačka broda u teritorijalnom i epikontinentalnom moru Crne Gore istraživali riblje resurse i došli do podataka da se u našem dijelu Jadran krije velika količina izuzetno kvalitetnih ribljih vrsta, posebno na dubini većoj od 200 metara, na koju se crnogorski kočari zbog loše opreme i ne spuštaju

ribarstva će predstavljati i konačni epilog pregovora koje vodi Hrvatska sa EU, prije svega jer se radi o Jadranu, ali i o poziciji Italije, koja u okviru EU, kao njen osnivač, štiteći interes svojih ribara najviše i pledira da ugrozi interes ostalih jadranskih država.

Veliko iskustvo u pregovorima Crne Gore i EU na polju ribarstva će predstavljati i konačni epilog pregovora koje vodi Hrvatska sa EU, prije svega jer se radi o Jadranu, ali i o poziciji Italije, koja u okviru EU, kao njen osnivač, štiteći interes svojih ribara najviše i pledira da ugrozi interes ostalih jadranskih država

Inače, kolika se važnost pridaje zaštitu nacionalnih interesa u oblasti ribarstva dovoljno govori činjenica da 25 ministara poljoprivrede i ribarstva dugo nijesu mogli da postignu dogovor sa Evropskom komisijom oko reforme ribolovnog sektora i subvencija za ribare za period 2007.–2013.

U ovom periodu Evropski ribarski fond ima na raspolaganju 3,85 milijardi eura, koje se mogu potrošiti na prioritete postavljene od strane zemalja članica, na osnovu njihovih vlastitih odluka.

Iako je zajednička ribarska politika usvojena tek 1983, prve zajedničke mjere u ribarskom sektoru donesene su sedamdesetih godina prošlog vijeka. Njima su postavljena pravila za pristup ribarskim područjima i tržišta država članica EU.

CFP je 1992. doživjela prvu reviziju, kojom su pooštrena pravila o kontroli broja ribarskih brodova i tehničke mjere za sprečavanje prevelikog izlova ribe.

Rad na drugoj reformi je počeo već 1998., a u martu 2001. objavljena je Zelena knjiga o budućnosti zajedničke ribarske politike, koja je inicirala široku raspravu o očuvanju ribiljih resursa, ograničavanju ribarske flote, upravljanju, praćenju i nadzoru ribiljeg fonda, ekonomskim i socijalnim pitanjima, zaštiti prirodne baštine, akvakulturi, te o jedinstvenoj mediteranskoj politici.

Potom je u maju 2002. Komisija predstavila prvi niz prijedloga, a u decembru iste godine se Savjet ministara zaduženih za ribarstvo složio o prvom zajedničkom paketu mjera, definisanih kroz uredbе o utvrđivanju detaljnih pravila i

postupaka strukturne pomoći EU ribarskom sektoru, zatim utvrđivanju hitnih mjera EU za postupno smanjenje ribarske flote, te o očuvanju i održivom eksploataisanju ribiljih resursa u okviru CFP-a.

Autor je član predsjedništva Narodne stranke

Od zida u Berlinu do zidova u Crnoj Gori

Centar za građansko obrazovanje (CGO), u saradnji sa fondacijom Friedrich Ebert, je 26.11. organizovao panel diskusiju na temu "20 godina od pada Berlinskog zida – Evropa, Balkan, Crna Gora danas?"

Na panelu su govorili **Dagmar Schmitt**, zamjenica ambasadora Republike Njemačke u Crnoj Gori, Petra **Blass Rafajlović**, bivša potpredsjednica Bundestaga, sada politička savjetnica za jugoistočnu Evropu, dr **Filip Kovačević**, profesor na Univerzitetu Crne Gore i **Darko Ivanović**, reditelj i novinar. Moderatorka panela bila je **Daliborka Uljarević**, izvršna direktorka CGO-a.

Cilj panela bio da se označi dvadesetogodišnjica pada Berlinskog zida i barijera u Evropi, uz problematizovanje društvenih, kulturoloških i drugih promjena koje je taj događaj prouzrokovao na tlu Evrope i, u krajnjem, kako se jedan od najznačajnijih trenutaka novije evropske istorije odrazil na Balkan i Crnu Goru.

U tom kontekstu panelisti su dali

svoje videnje značaja pada Berlinskog zida za Njemačku i Evropu, ali i područje bivše SFRJ i posebno Crne Gore.

Bilo je govora i o tome da li je pad Berlinskog zida donio promjene za cijelu Evropu ili samo jedan njen dio, da li još uvijek postoji zid između istočne i zapadne Evrope i da li je nekadašnja gvozdena zavjesa održana u vidu Schengenske zavjesa.

Sa osvrtom na situaciju u Crnoj Gori 20 godina poslije ovog događaja razmatrani su i glavni uslovi i elementi tranzicije ka demokratiji i povećanju stepena svijesti za poštovanjem ljudskih sloboda.

Na panelu je zaključeno da je u Crnoj Gori umjesto rušenja uslijedilo građenje novih, nevidljivih zidova koji se, prije svega, ogledaju u podjeli građana na podobne i nepodobne i kulturu u kojoj se različitost teško prihvata.

Panel diskusiji je prisustvovalo je oko 50 predstavnika/ca nevladinih organizacija, medija, političkih partija, institucija, univerziteta.

Analitički pristup rješavanju problema

Centar za monitoring (CEMI), uz podršku FOSI ROM je, 20.11. organizovao okrugli sto na temu "Uloga i značaj think tank organizacija u demokratizaciji zemalja zapadnog Balkana".

Događaj su otvorile **Branka Todorović**, programska direktora CEMI-ja i **Sanja Elezović**, direktorka FOSI ROM. Usljedila su izlaganja **Zhidasa Daskalovskog** iz Centra za istraživanje i kreiranje javnih politika iz Skoplja,

Zdravka Mijovčića iz Razvojne agencije EDA iz Banja Luke, **Steva Muka** iz Instituta Alternativa i **Momčila Radulovića** iz Evropskog pokreta u Crnoj Gori.

U radu okruglog stolu učestvovali predstavnici NVO-ja i političkih partija iz Crne Gore, a ispred CGO-a bio je **Miloš Vukanović**, saradnik na programima.

Cilj skupa bio je da se definisu preporuke za unaprijeđenje koncepta think tank organizacija u Crnoj Gori.

NEVLADINE ORGANIZACIJE U EVROPSKOJ UNIJI

EVROPSKI SINDIKALNI INSTITUT

Evropski sindikalni institut spada među najprepoznatljivije međunarodne neprofitne asocijacije koje se bave sindikalnim i radničkim pravima. Organizacija ima sjedište u Briselu. Njeni glavni ciljevi su:

- Istraživanje, izrada studija i monitoring evropskih pitanja od važnosti za polje rada, te uspostavljanje mostova između akademске zajednice i istraživača sa sindikalnim pokretom;
- Promocija značaja obrazovanja, treninga i programa razmijene koji bi trebalo da ojačaju djelovanje evropskog sindikalnog pokreta;
- Obezbjedivanje tehničke podrške na polju radne medicine, bezbjednosti i zaštite na radu.

Evropski sindikalni institut zapošljava više do 60 ljudi čiji rad dijelom finansijski podržava Evropska komisija. Ima široku međunarodnu mrežu partnera sa kojima djeluje.

Osim srodnih organizacija, sarađuje i sa brojnim univerzitetima, istraživačkim centrima koji sa različitim aspektima obrađuju problematiku radnog prava i sindikalnog organizovanja. Institut je vrlo aktivan na polju lobiranja u oblastima vezanim za evropske politike rada i zapošljavanja i prepoznat je kao uspiješan primjer organizacije koja uspijeva da utiče na politike koje kreiraju institucije Unije.

Evropski sindikalni institut se kroz komunikaciju i lobiranje u institucijama EU bori za poboljšanje uslova rada i sigurnosti na radnom mjestu u cilju postizanja optimalnih radnih uslova i kvaliteta života zapošljenih.

Više informacija o ovoj organizaciji možete naći na www.etui.org.

Priredio: Petar ĐUKANOVIĆ

Evropski i crnogorski izazovi

U okviru programa "Evropski petak" koji CCGO organizuje u saradnji sa Skupštinom Crne Gore organizovane su dvije sesije.

Na prvoj, koja je održana 6.11 na temu "Crna Gora na putu ka EU: ostvareni ciljevi i budući izazovi", gost je bio **Vesko Garčević**, politički direktor Ministarstva inostranih poslova Crne Gore. On je podvukao značaj vizne liberalizacije ocjenjujući da ona istovremeno otvara mogućnost crnogorskim građanima da putuju u zemlje Schengen zone, ali i da pokazuje spremnost administracije da ispunij složene zahteve koji su došli od strane EU.

Uz podsjećanje da je proces pristupanja EU dugotrajan i komplikovan, Garčević je objasnio da je to i test spremnosti i sposobnosti Crne Gore da se suoči sa izazovima EU i sopstvenog puta ka njoj. Posebno je govorio o odgovaranju na Upitnik i što je to značilo za administrativni kapacitet, kao i o koristima regionalnih iskustava na kojima se Crna Gora uči.

"Mi smo u finalnoj predkandidatskoj fazi. Dakle, prošli smo srednju školu, sada smo na nekoj vrsti prijemnog ispita i onda nas čeka fakultet. To što smo mala zemlja mnogi, koji su ranije bili sumnjičavi, sada vide kao prednost. Ipak se manje zemlje lakše transformišu i lakše usvajaju nove standarde", izjavio je Garčević.

On je negirao da je potpisivanje člana 98, kojim se Crna Gora obavezala da ne izručuje Međunarodnom kričnom sudu američke državljane, što je u suprotnosti sa politikom EU, štetno za napredak Crne Gore ka EU naglašavajući da je to pitanje više u prisutno u javnosti, nego što ono stvarno predstavlja problem Crnoj Gori na putu ka EU. "Ne smatram da su odnosi EU i SAD takvi da bi nas to moglo dovesti u problem. Razlike među njima su minimalne, a imaju iste najbitnije principe, kao što su vladavina prava, demokratija... Smatram da je potpisivanje člana 98 dobar potez za Crnu Goru, a ulaskom u NATO taj član će prestati da važi jer u okviru NATO-a važe druga pravila zaštite", zaključio je Garčević.

Druga sesija je održana 13.11. na temu "Izazovi Evropske unije nakon potpisivanja Lisabonskog sporazuma", a gost panelista bio je **Miodrag Lekić**, profesor na Univerzitetu u Rimu i bivši ministar inostranih poslova Crne Gore.

Lekić je ocijenio Lisabonski sporazum podsticajnim za proces pridruženja zapadnog Balkana Uniji, uz detaljno objašnjenje toka izrade i usvajanja ovog dokumenta, kao i poteškoća koje su obilježile ipak mukotrpn proces reforme i same Evropske unije.

"Lisabonski sporazum je zamijenio Ustav Evropske unije i uprkos mnogim kompromisima, čestim promjenama izvornog teksta u posljednjem trenutku, brojnim aneksima – predstavlja kvalitativno novi evropski ugovor koji omogućava efikasnije odlučivanje, pravni subjektivitet EU, jaču ulogu Evropskog parlamenta, početak novih evropskih institucija, dalje proširenje Unije, ali i mogućnost "izlaska iz EU" izjavio je Lekić, uz naznaku da je jedna od najvažnijih promjena i činjenica da EU postaje pravno lice.

Lekić je govorio i o promjenama u organizacionoj strukturi EU koje donosi Lisabonski sporazum, a koje će biti svojevrstan izazov i samu Uniju i njene članice, posebno u domenu spoljne politike.

"Evropska unija je često imala blokade u ključnim momentima, kada se od nje kao sile očekivalo da reaguje. Recimo nije smogla snage da odjekne njen savjet SAD-u da ne ulazi u rat u Iraku, nije uspjela ni sama definirati svoju poziciju u odnosu na taj proces, mišljenje o učešću u tom ratu je bilo podijeljeno. Često će se čuti komentari kako Evropa koristi sistem 'soft power', dok je za SAD karakterističan termin 'hard power', ukazao je Lekić.

Festival obrazovanja odraslih

U okviru Festivala obrazovanja odraslih, koji već nekoliko godina organizuje Centar za stručno obrazovanje, realizovan je niz aktivnosti na promociji potrebe cjeoživotnog obrazovanja.

Osim brojnih okruglih stolova, radionica, fokus grupa i promocija održano je i nekoliko predavanja na temu značaja građanskog obrazovanja. U tom okviru, koordinator programa CGO-a **Petar Đukanović** održao je predavanje „Građanska demokratija“ 23.11. u Danilovgradu za predstavnike lokalne samouprave, učenike lokalne gimnazije i njihove profesore. Posebno je bilo riječi o različitim aspektima pojma građanske demokratije, te mogućnostima učešća građana u političkom i uopšte društvenom životu lokalne zajednice i društva u cjelini.

U sklopu Festivala održana je i promocija knjige "Obrazovanje odraslih u Crnoj Gori". Ova važna publikacija donosi pregled najvažnijih propisa vezanih za oblast obrazovanja odraslih, te čitav niz informacija o trenutno postojećim licenciranim obrazovnim programima namijenjenih odraslima. Ocjijenjeno je da će publikacija biti dobar vodič svima onima koji žele da rade u oblasti obrazovanja odraslih. Napromociji je u ime CCGO-a prisustvovao Petar Đukanović.

Zaštita od nasilja u porodici

Ministarstvo za ljudska i manjinska prava je 11.11. organizovalo Forum za dijalog sa NVO o javnoj raspravi Nacrta zakona o zaštiti od nasilja u porodici.

Na skupu su govorile **Irena Bošković**, koordinatorica Odjeljenja za poslove rodne ravnopravnosti Ministarstva za ljudska i manjinska prava, **Nada Drobnjak**, predsjednica Odbora za rodnu ravnopravnost Skupštine Crne Gore i **Branka Lakočević**, pomoćnica ministra pravde koja direktno učestvuje u radnoj grupi na izradi Zakona o zaštiti od nasilja u porodici Crne Gore.

U okviru diskusije predstavnice nevladinih organizacija su se uključile sa brojnim pitanjima, sugestijama i komentarima. Ispred CCGO-a na skupu je učestvovala **Snežana Kaluđerović**, pravna savjetnica.

U OVOM BROJU PREPORUČUJEMO:

JUSTICE INITIATIVE FELLOWS PROGRAM AT CENTRAL EUROPEAN UNIVERSITY (2010 – 2012 SESSION)

The Open Society Justice Initiative, with Central European University (CEU), announces the Justice Initiative Fellows Program for 2010–2012. The aim of the program is to support and further develop a network of lawyers and activists working on human rights-related issues internationally. As of now more than 150 fellows have graduated from Justice Initiative's Fellowship programs, established in 1996.

The Justice Initiative Fellows Program is a two-year program of study and practical work experience. Up to 10 applicants will be selected in 2010 to participate in the program. Applicants from the following regions and countries are eligible: Central and Eastern Europe, the former Soviet Union, Africa, Asia, the Middle East, and Central/South America.

Applicants must be nominated by a national non-governmental organization concerned with human rights. The applicant must demonstrate a strong commitment to human rights, and have a university degree and a high degree of proficiency in English. Criteria for selection will include the applicant's experience, his/her potential to contribute to the protection and promotion of human rights, and the suitability of the applicant's proposed role in the nominating NGO. Upon selection, Fellows will be required to sign an agreement with the Justice Initiative committing themselves to the program for two years. The first year is spent at Central European University, the second in the applicant's home country, working with the nominating NGO.

The Justice Initiative Fellows will reside a total of one year in Hungary, at CEU Legal Studies Department. They will

undertake a degree program (M.A. or LL.M. in Human Rights, dependent on their undergraduate degree), in which they will be required to fulfill the requirements of the Human Rights Program at Central European University. During their stay at CEU the Fellows will also participate in a 3-month internship placement with leading NGOs in Europe from January until March.

Applicants must submit their applications online. They must meet the general CEU Admissions requirements, which can be viewed on (<http://www.ceu.hu/admissions>), as well as the CEU Legal Studies Department Requirements: (http://web.ceu.hu/legal/prosp_students.html). In addition, applicants must include with their applications:

1. A nominating letter from an NGO
2. Proof of English proficiency
3. A statement of purpose for applying to the Justice Initiative Fellows program.
4. A proposal of project activities that the candidate plans to work on with the nominating NGO during the second year of the fellowship.

The DEADLINE for receiving applications at CEU is January 25, 2010.

For more information regarding this program please visit:
<http://web.ceu.hu/legal/OSJI.htm>

EU STUDIES AT THE UNIVERSITY OF ILLINOIS

The European Union Center at the University of Illinois at Urbana-Champaign is announcing a new Master of Arts degree program in European Union Studies.

The University of Illinois at Urbana-Champaign is a world leader in research and teaching, distinguished by the breadth of its programs, broad academic excellence, and internationally renowned faculty.

The program is designed for graduate and professional students adding expertise to their studies and for students seeking to enter business or government with a

master's degree. The European Union Center draws upon the expertise of faculty from departments across the University of Illinois campus, providing a broad range of disciplinary knowledge. Internships opportunities and graduate-level study abroad program exchanges are available. We strongly encourage students to have at least two years of college-level study of a language of the region at the outset of the program; The University of Illinois offers advanced training in a wide range of European languages. The European Union Center is a recipient of Title VI funds from the Department of Education and is able to award Foreign Language Area Studies (FLAS) scholarships to US citizens and permanent residents: <http://www.euc.illinois.edu/funding/flas/> Graduate student assistantships are also available on a competitive basis. The FLAS scholarship deadline is mid-February, 2010.

For more information contact Coordinator of the program, Laura Hastings at lhastings@illinois.edu. Additional information is also available at our website at <http://www.euc.illinois.edu/academic/program/>

EIC Bilten – Evropski puls je elektronski časopis koji izlazi u sklopu EIC programa, a uz podršku fondacije Friedrich Ebert.

Izdavač je Centar za građansko obrazovanje.

EIC Bilten – Evropski puls je zaveden u evidenciji medija Ministarstva kulture i medija pod rednim brojem 578.

**Urednik: Vladan Žugić; Uredivački kolegijum: mr Vera Šćepanović, Daliborka Uljarević,
mr Vladimir Pavićević, mr Dragan Stojović, mr Vladimir Vučinić, Petar Đukanović**

**Tehnički urednik: Blažo Crvenica; Lektura: Milena Milunović; Lektura engleske verzije: Maja Mugoša; Prevod: mr Vera Šćepanović
Njegoševa 36/I; Tel/fax: 020/665-112, 665-327; E-mail: ep@cgo-cce.org, info@cgo-cce.org**

EIC Bilten – Evropski puls možete preuzeti na www.cgo-cce.org